ĢENERĀLADVOKĀTA PRĪTA PIKAMĒES [*PRIIT PIKAMÄE*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2020. gada 27. oktobrī [1] [i]

Lieta C-481/19

DB
pret
Commissione Nazionale per le Società e la Borsa (Consob),
piedaloties:
Presidenza del Consiglio dei Ministri

(*Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa, Itālija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Tiesību aktu tuvināšana – Tirgus ļaunprātīga izmantošana – Direktīva 2003/6/EK – 14. panta 3. punkts – Regula (ES) Nr. 596/2014 – 30. panta 1. punkta b) apakšpunkts – Nesadarbošanās ar kompetentajām iestādēm – Administratīvi sodi un/vai citi administratīvi pasākumi – Pamattiesībām atbilstoša interpretācija – Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. un 48. pants – Tiesības klusēt – Tvērums

1. Šajā lietā Tiesai ir iesniegts *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa, Itālija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecībā uz Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2003/6/EK (2003. gada 28. janvāris) par iekšējās informācijas ļaunprātīgu izmantošanu un tirgus manipulācijām (tirgus ļaunprātīgu izmantošanu) [2] 14. panta 3. punkta un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 596/2014 (2014. gada 16. aprīlis) par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu (tirgus ļaunprātīgas izmantošanas regula), ar ko atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2003/6/EK un Komisijas Direktīvas 2003/124/EK, 2003/125/EK un 2004/72/EK [3], 30. panta 1. punkta b) apakšpunkta, ar ko dalībvalstīm ir noteikts pienākums sodīt par pienākuma sadarboties ar tirgus uzraudzības iestādi (turpmāk tekstā – "uzraudzības iestāde") pārkāpumiem, interpretāciju un spēkā esamību.

2. It īpaši *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) uzdod Tiesai jautājumu par to, vai šīs normas ir iespējams interpretēt atbilstoši tiesībām klusēt (*nemo tenetur se detegere*), kā tās izrietot no Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – "Harta") 47. un 48. panta, un vajadzības gadījumā par tvērumu, kāds jāatzīst šīm tiesībām.

1 Oriģinālvaloda – franču.

2 OV 2003, L 96, 16. lpp.

3 OV 2014, L 173, 1. lpp.

3. Rezumējot, Tiesai topošajā spriedumā būs iespēja izteikties par vairākiem delikātiem juridiskajiem jautājumiem, proti, par tiesību klusēt piemērojamību administratīvos procesos, kuru iznākumā var tikt piemērots krimināltiesisks sods, kā arī par šo tiesību precīzo tvērumu, kura noteikšana ir kļuvusi problemātiska tāpēc, ka šajā ziņā pastāv iespējamas atšķirības starp Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk tekstā – "ECT") atbilstīgo judikatūru un Tiesas atbilstīgo judikatūru.

I. Atbilstošās tiesību normas

A. ECPAK

4. Romā 1950. gada 4. novembrī parakstītās Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk tekstā – "ECPAK") 6. pantā ir noteikts:

"1. Ikvienam ir tiesības, nosakot [..] viņam izvirzītās apsūdzības krimināllietā pamatotību, uz taisnīgu un atklātu lietas savlaicīgu izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā ar likumu noteiktā tiesā.

[..]"

2. Ikviens, kas tiek apsūdzēts noziedzīgā nodarījumā, tiek uzskatīts par nevainīgu, kamēr viņa vaina nav pierādīta saskaņā ar likumu.

[..]"

B. Savienības tiesības

1. Harta

5. Hartas 47. panta 2. punktā ir noteikts:

"Ikvienai personai ir tiesības uz taisnīgu, atklātu un laikus veiktu lietas izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā, tiesību aktos noteiktā tiesā. [..]"

6. Saskaņā ar Hartas 48. panta 1. punktu:

"Ikvienu apsūdzēto uzskata par nevainīgu, kamēr vaina nav pierādīta saskaņā ar likumu."

2. Direktīva 2003/6

7. Direktīvas 2003/6 12. pantā ir noteikts:

"1. Kompetentajai iestādei piešķir visas uzraudzības un izmeklēšanas pilnvaras, kuras ir vajadzīgas tās uzdevumu izpildei. Tā īsteno savas pilnvaras:

a) tieši, vai

b) sadarbībā ar citām iestādēm vai tirgus uzņēmumiem, vai

c) uz savu atbildību deleģējot savas pilnvaras šādām iestādēm vai tirgus uzņēmumiem, vai

d) izmantojot kompetentās tiesu iestādes.

2. Neskarot 6. panta 7. punktu, šā panta 1. punktā minētās pilnvaras īsteno atbilstīgi valsts tiesību aktiem un tajās ietilpst vismaz tiesības,

[..]

b) pieprasīt informāciju no visām attiecīgajām personām, ieskaitot arī tās, kuras secīgi iesaistās rīkojumu nodošanā vai attiecīgo darbību veikšanā, kā arī no to vadītājiem, un, vajadzības gadījumā, izsaukt kādu personu un uzklausīt;

[..]."

8. Direktīvas 14. pantā ir noteikts:

"1. Neskarot dalībvalstu tiesības uzlikt kriminālsankcijas, dalībvalstis atbilstoši saviem valsts tiesību aktiem gādā par to, lai varētu veikt attiecīgus administratīvus pasākumus vai piemērot administratīvas sankcijas pret personām, kas ir atbildīgas par to, ka pārkāpti noteikumi, kas pieņemti, īstenojot šo direktīvu. Dalībvalsts gādā par to, ka šie pasākumi ir efektīvi, samērā ar nodarījumu un preventīvi.

2. Saskaņā ar 17. panta 2. punktā paredzēto procedūru Komisija informācijai izveido 1. punktā minēto administratīvo pasākumu un sankciju sarakstu.

3. Dalībvalstis nosaka sankcijas, kas piemērojamas par nesadarbošanos 12. pantā paredzētajā izmeklēšanā un pārbaudēs.

4. Dalībvalstis paredz, ka attiecīgā kompetentā iestāde var nodot atklātībai pasākumus vai sankcijas, kas tiks piemērotas par tādu noteikumu neievērošanu, kuri ir pieņemti, īstenojot šo direktīvu, izņemot gadījumus, kad to nodošana atklātībai radītu nopietnus traucējumus finanšu tirgos vai izraisītu nesamērīgu kaitējumu iesaistītajām pusēm."

3. Regula Nr. 596/2014

9. Regulas Nr. 596/2014 23. pantā "Kompetento iestāžu pilnvaras" ir noteikts:

"1. Kompetentās iestādes savas funkcijas un pilnvaras īsteno kādā no šādiem veidiem:

a) tieši;

b) sadarbībā ar citām iestādēm vai tirgus uzņēmumiem;

c) uz savu atbildību deleģējot savas pilnvaras šādām iestādēm vai tirgus uzņēmumiem;

d) izmantojot kompetentās tiesu iestādes.

2. Lai veiktu savus pienākumus saskaņā ar šo regulu, kompetentajām iestādēm saskaņā ar valstu tiesību aktiem ir vismaz šādas uzraudzības un izmeklēšanas pilnvaras:

[..]

b) lūgt vai pieprasīt informāciju no jebkuras personas, arī no tām personām, kas ir secīgi iesaistītas rīkojumu nodošanā vai attiecīgo darbību veikšanā, kā arī no to augstākās vadības, un vajadzības gadījumā izsaukt un iztaujāt šādu personu, lai iegūtu informāciju;

[..]."

10. Šīs regulas 30. pantā "Administratīvi sodi un citi administratīvi pasākumi" ir noteikts:

"1. Neskarot krimināls odus un neskarot kompetento iestāžu uzraudzības pilnvaras saskaņā ar 23. pantu, dalībvalstis saskaņā ar valstu tiesību aktiem paredz kompetentajām iestādēm pilnvaras piemērot atbilstīgus administratīvus sodus vai citus administratīvus pasākumus vismaz par šādiem pārkāpumiem:

[..]

b) nesadarbošanos vai nepakļaušanos izmeklēšanai, inspekcijai, vai pieprasījumam, kā minēts 23. panta 2. punktā.

[..]"

C. Itālijas tiesības

11. Itālijas Republika ir transponējusi Direktīvu 2003/6 ar 2005. gada 18. aprīļa *Legge n. 62 – Disposizioni per l'adempimento di obblighi derivanti dall'appartenenza dell'Italia alle Comunità europee. Legge comunitaria 2004* (Likums Nr. 62 par noteikumiem pienākumu, kas izriet no Itālijas piederības Eiropas Kopienām, izpildei – 2004. gada Kopienu likums; 2005. gada 27. aprīļa *GURI* Nr. 96 – GURI kārtējais pielikums Nr. 76) 9. pantu. Ar šo pantu 1996. gada 6. februāra *Testo unico delle disposizioni in materia di intermediazione finanziaria, ai sensi degli articoli 8 e 21 della legge, n. 52* (Vienotais dokuments, kurā ir konsolidētas visas tiesību normas, kas attiecas uz finanšu starpniecību Likuma Nr. 52 8. un 21. panta izpratnē; turpmāk tekstā – "vienotais dokuments"), kurš ir ietverts 1998. gada 24. februāra *decreto legislativo n. 58* (Leģislatīvais dekrēts Nr. 58; 1998. gada 26. marta *GURI* kārtējais pielikums Nr. 71) ir integrētas vairākas normas, tostarp 187.*bis* pants par administratīvo pārkāpumu saistībā ar iekšējās informācijas ļaunprātīgu izmantošanu un 187.*quinquiesdecies* pants par sodiem, kas piemērojami par nesadarbošanos izmeklēšanas laikā.

12. Vienotā dokumenta 187.*bis* panta, redakcijā, kas bija spēkā pamatlietas faktu norises laikā, nosaukums bija "Iekšējās informācijas ļaunprātīga izmantošana", un tas bija formulēts šādi:

"1. Neskarot kriminālsodus, gadījumos, kad faktiskie apstākļi veido pārkāpumu, ar administratīvu naudas sodu no 20 000 EUR līdz 3 000 000 EUR apmērā soda ikvienu, kura rīcībā ir iekšējā informācija kā emitenta pārvaldes, pārvaldības vai pārraudzības struktūru loceklim vai kā emitenta kapitāla daļu turētājam, vai arī tāpēc, ka viņš veic darbu, strādā profesijā vai pilda dienesta, arī civildienesta, pienākumus vai amata pienākumus, un kurš:

a) izmantojot minēto informāciju, tieši vai netieši, savā vārdā vai trešo personu vārdā iegādājas vai pārdod finanšu instrumentus vai veic ar tiem citas darbības;

b) izpauž informāciju citām personām, un tas nenotiek, pildot darbu, strādājot profesijā vai pildot dienesta pienākumus vai amata pienākumus;

c) iesaka citiem vai mudina citus uz šīs informācijas pamata veikt kādu no a) apakšpunktā minētajām darbībām.

2. 1. punktā noteikto sodu piemēro arī ikvienam, kura rīcībā ir iekšējā informācija saistībā ar noziedzīgu darbību sagatavošanu vai veikšanu un kurš tādējādi veic kādu no 1. punktā minētajām darbībām.

[..]

4. 1. punktā paredzēto sodu piemēro arī ikvienam, kura rīcībā ir iekšējā informācija un kurš zinādams vai, ievērojot parasto rūpību, varēdams zināt, ka tā ir iekšējā informācija, veic kādu no minētajā punktā aprakstītajām darbībām.

5. 1., 2. un 4. punktā paredzēto administratīvo naudas sodu apmēru palielina līdz tā summas trīskāršam apmēram vai līdz lielākai summai, kas desmit reizes pārsniedz pārkāpuma rezultātā iegūtos līdzekļus vai peļņu, ja, ņemot vērā pārkāpuma izdarītāja īpašības un iegūto līdzekļu vai peļņas apmēru, naudas sods nav pietiekams pat tad, ja tiek piemērota maksimālā summa.

[..]"

13. Vienotā dokumenta 187.*quinquiesdecies* panta, redakcijā, kas bija spēkā pamatlietas faktu norises laikā, nosaukums bija "*Consob* uzraudzības darbības aizsardzība" un tajā bija noteikts:

"1. Gadījumos, kuri nav paredzēti *codice civile* [civilkodekss] 2638. pantā, ikvienu, kas noteiktajā termiņā nepakļaujas *Consob* lūgumiem un kavē tās uzdevumu izpildi, soda ar administratīvu naudas sodu no 10 000 EUR līdz 200 000 EUR."

14. Šis pats vienotā dokumenta 187.*quinquiesdecies* panta, redakcijā, kas ir spēkā pašlaik, nosaukums ir "Itālijas Bankas un *Consob* uzraudzības darbības aizsardzība", un tas ir formulēts šādi:

"1. Ārpus gadījumiem, kuri paredzēti *codice civile* [civilkodekss] 2638. pantā, saskaņā ar šo pantu soda ikvienu, kas noteiktajā termiņā nepakļaujas *Banca d'Italia* [Itālijas Banka] un *Consob* lūgumiem, nesadarbojas ar šīm iestādēm to uzraudzības uzdevumu izpildē vai šo izpildi kavē.

1.*bis* Ja pārkāpumu ir izdarījusi fiziska persona, to soda ar administratīvu naudas sodu no 10 000 EUR līdz 5 000 000 EUR.

1.*ter* Ja pārkāpumu ir izdarījusi sabiedrība vai iestāde, to soda ar administratīvu naudas sodu no 10 000 EUR līdz 5 000 000 EUR vai ar tādu administratīvu naudas sodu, kura summa var sasniegt 10 % no apgrozījuma, ja šī summa ir augstāka par 5 000 000 EUR un apgrozījumu var noteikt atbilstoši 195. panta 1.*bis* punktam. Neskarot noteikumus, kas paredzēti attiecībā uz sabiedrībām un iestādēm, pret kurām ir konstatēti pārkāpumi, 1.*bis* punktā minēto administratīvo naudas sodu piemēro sabiedrības vai iestādes pārstāvjiem vai darbiniekiem 190.*bis* panta 1. punkta a) apakšpunktā paredzētajos gadījumos.

1.*quater* Ja labums, ko pārkāpuma izdarītājs ir guvis pēc pārkāpuma izdarīšanas, ir lielāks par šajā pantā noteiktajām robežvērtībām, administratīvo naudas sodu nosaka iegūtā labuma summas divkāršā apmērā, ja vien šo summu ir iespējams noteikt."

II. Tiesvedības rašanās fakti, pamata tiesvedība un prejudiciālie jautājumi

15. Ar 2012. gada 18. maija Lēmumu Nr. 18199 *Commissione Nazionale per le Società e la Borsa (Consob)* (Sabiedrību un biržas uzraudzības valsts komisija, Itālija) noteica DB naudas sodus par iekšējās informācijas izmantošanas administratīvu pārkāpumu, kas sastāv no divām daļām: iekšējās informācijas ļaunprātīgas izmantošanas un iekšējās informācijas nelikumīgas izpaušanas, kuras notikušas laikposmā no 2009. gada 19. februāra līdz 26. februārim. Tā DB noteica arī naudas sodu 50 000 EUR par administratīvo pārkāpumu, kas minēts vienotā dokumenta 187.*quinquiesdecies* pantā, par to, ka DB bija vairākkārt atlicis tās uzklausīšanas dienu, uz kuru viņš bija aicināts kā persona, kas ir informēta par faktiem, un atteicies atbildēt uz viņam uzdotajiem jautājumiem tad, kad viņš bija ieradies *Consob*. Turklāt *Consob* noteica DB īslaicīgas reputācijas zaudēšanas sodu, kas minēts vienotā dokumenta 187.*quater* panta 1. punktā, uz astoņpadsmit mēnešiem, un izdeva rīkojumu par konfiskāciju atbilstoši peļņai vai tās iegūšanai izmantotajiem līdzekļiem saskaņā ar vienotā dokumenta 187.*sexies* pantu.

16. Pamata tiesvedībā, kurā tika sagatavots šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu, DB vispirms iesniedza iebildumus *Corte d'appello di Roma* (Romas apelācijas tiesa, Itālija), tostarp apgalvojot, ka sods, kas viņam bija noteikts atbilstoši 1998. gada 24. februāra Leģislatīvā dekrēta Nr. 58 187. *quinquiesdecies* pantam, bija nelikumīgs. Pēc šo iebildumu noraidīšanas DB iesniedza kasācijas sūdzību. Ar 2018. gada 16. februāra rīkojumu *Corte suprema di cassazione* (Augstākā kasācijas tiesa, Itālija) uzdeva divus saistītus jautājumus par atbilstību konstitūcijai, kas bija jāskata *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa).

17. Pirmais no šiem jautājumiem attiecas uz vienotā dokumenta 187.*quinquiesdecies* pantu, kāds tas paredzēts ar 2005. gada 18. aprīļa Likuma Nr. 62 9. pantu, ciktāl ar šo normu soda par nepakļaušanos *Consob* lūgumiem noteiktajā termiņā vai par tās uzdevumu izpildes kavēšanu, tostarp personu, kurai *Consob*, pildot savus uzraudzības uzdevumus, pārmet iekšējās informācijas ļaunprātīgu izmantošanu.

18. Lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) norāda, ka 187.*quinquiesdecies* pants saduroties ar vairākiem principiem, no kuriem daži izriet no valsts tiesību aktiem (tiesības uz aizstāvību un lietas dalībnieku vienlīdzības princips, kas paredzēti attiecīgi Itālijas Konstitūcijas 24. panta otrajā daļā un 111. panta otrajā daļā), citi – no starptautiskajām tiesībām un Savienības tiesībām (tiesības uz lietas taisnīgu izskatīšanu, kas

paredzētas ECPAK 6. pantā, Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 14. pantā un Hartas 47. pantā), un pēdējo minēto pārkāpums var izraisīt attiecīgās tiesību normas neatbilstību konstitūcijai saskaņā ar Itālijas Konstitūcijas 11. pantu un 117. panta pirmo daļu.

19. *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) ieskatā, nešķiet, ka "tiesības klusēt", kuru pamatā ir minētās konstitucionālo tiesību normas, Savienības tiesību normas un starptautisko tiesību normas, pašas par sevi var pamatot personas atteikšanos ierasties uz *Consob* noteikto uzklausīšanu vai tās kavēšanos ierasties uz šo uzklausīšanu, ciktāl tiek garantētas – pretēji tam, kā tas esot bijis šajā gadījumā, – šīs personas tiesības neatbildēt uz šīs uzklausīšanas laikā uzdotajiem jautājumiem.

20. Proti, *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) ieskatā, vienotā dokumenta 187. *quinquiesdecies* pants gan redakcijā, kas bija spēkā lietas faktu norises laikā, gan redakcijā, kas ir spēkā pašlaik, attiecoties arī uz gadījumu, kurā personiska uzklausīšana ir noteikta personai, ko *Consob*, pamatojoties uz tās rīcībā esošo informāciju, jau ir identificējusi kā iespējamo tāda pārkāpuma izdarītāju, kura konstatēšana ietilpst tās kompetencē. Līdz ar to esot jānosaka, vai tiesības klusēt piemēro ne tikai kriminālprocesos, bet arī *Consob* noteiktajās uzklausīšanās, veicot tās uzraudzības darbības. Argumenti, kuru pamatā ir gan Itālijas Konstitūcijas 24. pants, gan ECPAK 6. pants, kā to interpretējusi ECT, liecinot par labu apstiprinošai atbildei uz šo jautājumu.

21. Pretējs secinājums ietvertu risku, ka pienākuma sadarboties ar uzraudzības iestādi dēļ prezumētais tāda administratīvā pārkāpuma izdarītājs, par kuru var noteikt "sodoša" rakstura sodu, varētu arī faktiski veicināt to, ka pret viņu tiek izvirzīta apsūdzība krimināllietā. Iekšējās informācijas ļaunprātīga izmantošana Itālijas tiesībās tiekot kvalificēta gan kā administratīvs pārkāpums (vienotā dokumenta 187.*bis* pants), gan kā kriminālpārkāpums (vienotā dokumenta 184. pants). Šajā jomā piemērojamās procedūras varot tikt īstenotas un veiktas paralēli, kā tas faktiski bija DB gadījumā, ciktāl tas ir saderīgi ar *ne bis in idem* principu[4].

22. Turklāt *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) apgalvo, ka šaubas, kas šajā ziņā rodas, apstiprinot arī ECT judikatūra attiecībā uz ECPAK 6. pantu.

23. *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) ieskatā, ņemot vērā to, ka vienotā dokumenta 187. *quinquiesdecies* pants Itālijas tiesību sistēmā tika ieviests, izpildot īpašu pienākumu, kas noteikts ar Direktīvas 2003/6 14. panta 3. punktu, un ar to šodien tiek precīzi īstenots Regulas Nr. 596/2014 30. panta 1. punkta b) apakšpunkts, un šķiet, ka arī šīs divas tiesību normas nosaka dalībvalstu uzraudzības iestādēm pienākumu sodīt par to, ka persona, kas izdarījusi darbības, kuras kvalificējamas kā pārkāpumi, kas ietilpst šo iestāžu kompetencē, nesniedz atbildes uzklausīšanā, 187.*quinquiesdecies* panta iespējama atzīšana par neatbilstīgu konstitūcijai draudētu sadurties ar Savienības tiesībām. Tādējādi varētu apšaubīt šāda pienākuma sodīt saderību ar Hartas 47. un 48. pantu, ar kuriem, šķiet, arī ir atzītas indivīda pamattiesības neliecināt pret sevi un neizteikt paziņojumus, kam būtu atzīšanās raksturs, tādās pašās robežās kā robežas, kuras izriet no ECPAK 6. panta un Itālijas Konstitūcijas 24. panta.

24. Šajā ziņā *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) norāda, ka tai ir zināma Eiropas Savienības Tiesas judikatūra attiecībā uz tiesībām klusēt pret konkurenci vērstu darbību jomā; šī judikatūra, pārkāpuma izdarītājam nosakot pienākumu atbildēt uz jautājumiem, kas attiecas uz faktiskajiem apstākļiem, tomēr nozīmējot, ka tiek būtiski ierobežots principa *nemo tenetur se detegere* tvērums, ciktāl šis princips krimināllietās ietver ieinteresētās personas tiesības ar saviem

[4] Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 20. marts, *Garlsson Real Estate* u.c. (C-537/16, EU:C:2018:193, 42.–63. punkts).

paziņojumiem – pat netieši – neliecināt pret sevi. Tā norāda, ka šī judikatūra – kas izstrādāta attiecībā uz juridiskām, nevis fiziskām personām un lielā mērā pirms Hartas pieņemšanas un pirms tam, kad tai tika atzīts tāds pats juridiskais spēks kā Līgumiem, – šķiet grūti savietojama ar administratīvo sodu, kas paredzēti Itālijas tiesību sistēmā iekšējās informācijas ļaunprātīgas izmantošanas jomā, "sodošo" raksturu, ko pati tiesa ir atzinusi spriedumā *Di Puma* un *Zecca*[5]. Šīs tiesas ieskatā, šis raksturs, šķiet, nozīmējot, ka prezumētajam nodarījuma izdarītājam ir nepieciešams atzīt tādas pašas garantijas kā tās, kas atzītas krimināllietās.

25. Turklāt *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) uzskata, ka Tiesas judikatūra pilnībā neatbilst ECT judikatūrai, kura, šķiet, gluži pretēji, atzīst apsūdzētā tiesību klusēt plašāku tvērumu, tostarp administratīvajos procesos, kuru iznākumā nosaka "sodoša" rakstura sodus.

26. Tā kā Tiesa un Savienības likumdevējs līdz šim nav skatījuši jautājumu par to, vai ar Hartas 47. un 48. pantu, ņemot vērā ECT judikatūru attiecībā uz ECPAK 6. pantu, ir noteikts pienākums atzīt šo tiesību spēkā esamību arī administratīvajos procesos, kuru iznākumā var noteikt "sodoša" rakstura sodus, iesniedzējtiesa, pirms tā izsakās par tai uzdoto jautājumu par atbilstību konstitūcijai, uzskata par nepieciešamu vērsties Tiesā, lai tā šai tiesai izskaidro, kā interpretējams un, vajadzības gadījumā, vai ir spēkā, ņemot vērā Hartas 47. un 48. pantu, Direktīvas 2003/6 14. panta 3. punkts, kā tas piemērojams *ratione temporis*, kā arī Regulas Nr. 596/2014 30. panta 1. punkta b) apakšpunkts. It īpaši esot jānosaka, vai šīs tiesību normas ļauj dalībvalstīm nesodīt personu, kas atsakās atbildēt uz uzraudzības iestādes jautājumiem, no kuriem varētu izrietēt šīs personas atbildība par pārkāpumu, kas tiek sodīts ar kriminālsodiem vai "sodoša" rakstura administratīvajiem sodiem.

27. Šajos apstākļos *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai Direktīvas 2003/6/EK, kas joprojām piemērojama *ratione temporis*, 14. panta 3. punkts un Regulas (ES) Nr. 596/2014 30. panta 1. punkta b) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tie ļauj dalībvalstij nesodīt personu, kura atsakās atbildēt uz kompetentās iestādes jautājumiem, no kuriem var izrietēt šīs personas atbildība par pārkāpumu, kas tiek sodīts ar "sodoša" rakstura administratīvajiem sodiem?

2) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir noliedzoša, vai Direktīvas 2003/6/EK, kas joprojām piemērojama *ratione temporis*, 14. panta 3. punkts un Regulas (ES) Nr. 596/2014 30. panta 1. punkta b) apakšpunkts ir saderīgi ar [Hartas] 47. un 48. pantu, arī ievērojot [ECT] judikatūru saistībā ar ECPAK 6. pantu un dalībvalstīm kopīgās konstitucionālās tradīcijas, ciktāl tie liek sodīt arī personu, kas atsakās atbildēt uz kompetentās iestādes jautājumiem, no kuriem varētu izrietēt šīs personas atbildība par pārkāpumu, kas tiek sodīts ar "sodoša" rakstura administratīvajiem sodiem?"

III. Tiesvedība Tiesā

28. Par šiem jautājumiem rakstveida apsvērumus ir iesnieguši DB, Itālijas valdība, Spānijas valdība, Eiropas Savienības Padome, Eiropas Parlaments, kā arī Eiropas Komisija.

29. Šo pašu ieinteresēto pušu mutvārdu apsvērumi tika uzklausīti tiesas sēdē 2020. gada 13. jūlijā.

[5] Spriedums, 2018. gada 20. marts (C-596/16 un C-597/16, EU:C:2018:192).

IV. Analīze

A. Par prejudiciālo jautājumu pieņemamību

30. Procesuālajos rakstos Padome norāda, ka lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) pati norāda, ka vienīgi Direktīva 2003/6 *ratione temporis* attiecas uz pamatlietā aplūkojamajiem faktiem, savukārt Regula Nr. 596/2014, ar ko tika atcelta un aizstāta šī direktīva, pašlaik regulē attiecīgo jomu, tomēr nekā citādi nav saistīta ar aplūkojamo valsts tiesvedības pamatā esošo situāciju.

31. Padomes ieskatā, *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa), uzsverot, ka vienīgā pamatlietā atbilstīgā tiesību norma ir Direktīvas 2003/6 14. panta 3. punkts, šķiet, netieši atzīst, ka atbildes uz tās jautājumiem par Regulas Nr. 596/2014 30. panta 1. punkta b) apakšpunkta interpretāciju un spēkā esamību nav nepieciešamas lietas pamatā esošā strīda atrisinājumam, bet galvenokārt ir paredzētas tam, lai padarītu skaidrāku normatīvo situāciju nākotnē.

32. Tādējādi iesākumā ir jāuzdod jautājums par to, vai Regulas Nr. 596/2014 30. panta 1. punkta b) apakšpunkts arī ir atbilstīgs tam, lai ļautu *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) spriest par *Corte suprema di cassazione* (Augstākā kasācijas tiesa) lūgumu.

33. Šajā ziņā es vispirms atgādinu, ka saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru uz jautājumiem par Savienības tiesību interpretāciju, kurus valsts tiesa ir uzdevusi pašas noteiktajos tiesiskā regulējuma un faktisko apstākļu ietvaros un kuru precizitāte Tiesai nav jāpārbauda, attiecas atbilstības pieņēmums. To var noraidīt tikai izņēmuma gadījumos, kad ir acīmredzams, ka lūgtajai Savienības tiesību interpretācijai vai spēkā esamības pārbaudei nav nekāda sakara ar pamatlietas faktisko situāciju vai tās priekšmetu, vai arī gadījumos, kad izvirzītā problēma ir hipotētiska vai Tiesai nav zināmi faktiskie un tiesiskie apstākļi, kas nepieciešami, lai sniegtu noderīgu atbildi uz tai uzdotajiem jautājumiem, kā arī lai saprastu iemeslus, kuru dēļ valsts tiesa uzskata, ka tai ir vajadzīgas atbildes uz šiem jautājumiem tajā izskatāmā strīda izšķiršanai [6].

34. Man šķiet, ka šajā gadījumā Padomes izvirzītā argumenta pamatā ir konstatējums, ka iesniedzējtiesas nolēmums neatbilst Tiesas Reglamenta 94. panta c) punktā noteiktajai prasībai, ciktāl, pirmām kārtām, šajā nolēmumā nav norādīti iemesli, kuru dēļ *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) ir uzdevusi jautājumus par Regulas Nr. 596/2014 interpretāciju un spēkā esamību, un, otrām kārtām, tajā nav norādīta saikne starp šo regulu un pamatlietā piemērojamajiem tiesību aktiem. Šo trūkumu sekas, Padomes ieskatā, esot tādas, ka Tiesai ir jāizsaka konsultatīvs viedoklis par hipotētiskiem jautājumiem, tādējādi radot šī lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu daļēju nepieņemamību.

35. Es nevaru piekrist šai nostājai šādu iemeslu dēļ.

36. Attiecībā uz Reglamenta 94. panta c) punktā minētās prasības pirmo daļu es norādu, ka lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) skaidri norāda, ka lūgto interpretāciju pamato apstāklis, ka vienotā dokumenta 187.*quinquiesdecies* panta iespējama atzīšana par neatbilstīgu konstitūcijai draudētu arī sadurties ar pienākumu sodīt, kas šobrīd izriet no Regulas Nr. 596/2014 30. panta 1. punkta b) apakšpunkta. Tādējādi *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa), manuprāt, netieši atzīst, ka tās nolēmums attieksies ne tikai

[6] Skat. *ex multis* spriedumu, 2019. gada 12. decembris, *Slovenské elektrárne* (C-376/18, EU:C:2019:1068, 24. punkts un tajā minētā judikatūra).

uz vienotā dokumenta 187.*quinquiesdecies* pantu, redakcijā, kas bija spēkā pamatlietas faktu norises laikā, bet arī uz šo pašu normu redakcijā, kas ir spēkā šobrīd. Proti, kā savos rakstveida apsvērumos konstatē Komisija, no 1953. gada 11. marta *Legge n. 87 – Norme sulla costituzione e sul funzionamento della Corte costituzionale* (Likums Nr. 87 par konstitūciju un Konstitucionālās tiesas darbību; 1953. gada 14. marta *GURI* Nr. 62) 27. panta izriet, ka gadījumā, ja *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) apmierina pieteikumu vai prasību par kāda likuma vai tiesību akta ar likuma spēku atbilstību konstitūcijai, tā izsakās – prasības priekšmeta robežās – ne tikai par tiem normatīvajiem aktiem, kas nav atbilstīgi konstitūcijai, bet arī par tiem, *kuru neatbilstība konstitūcijai ir pieņemtā nolēmuma sekas*. Ar to, ka iesniedzējtiesas nolēmumā nav skaidras atsauces uz šo tiesību normu, ar ko ir noteikts tādu nolēmumu tvērums, ar kuriem apmierina pieteikumu vai prasību par atbilstību konstitūcijai veidā, kas noteikti ir zināms arī citām Savienības konstitucionālajām tiesām, nešķiet pietiekami, lai pamatotu secinājumu, saskaņā ar kuru minētās prasības pirmā daļa neesot izpildīta.

37. Attiecībā uz otro daļu pietiek ar norādi, ka lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) norāda, ka ar aplūkojamo valsts tiesību normu, proti, vienotā dokumenta 187.*quinquiesdecies* pantu pamatlietas faktu norises laikā bija transponēts Direktīvas 2003/6 14. panta 3. punkts un šobrīd ir transponēts Regulas Nr. 596/2014 30. panta 1. punkta b) apakšpunkts. Lai gan ir taisnība, ka "pamatlietā piemērojamā tiesību norma" ir vienotā dokumenta 187.*quinquiesdecies* pants, redakcijā, ar kuru tika transponēta Direktīva 2003/6, tāpat ir taisnība, ka, ņemot vērā Direktīvas 2003/6 normu un Regulas Nr. 596/2014 normu savstarpējo saskaņotību, saikne starp šo regulu un pamatlietā piemērojamo tiesību normu, manuprāt, ir jāuzskata par pierādītu.

38. Līdz ar to es iesaku Tiesai atzīt jautājumus par pieņemamiem.

B. Par lietas būtību

1. Prejudiciālo jautājumu pārformulēšana

39. No iepazīšanās ar iesniedzējtiesas nolēmumu izriet, ka *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) *inter alia* vēlas saņemt paskaidrojumus par tvērumu, kāds tai ir jāatzīst attiecībā uz fizisku personu tiesībām klusēt sakarā ar šajā ziņā iespējamām atšķirībām ECT judikatūrā un Tiesas judikatūrā [7].

40. Ņemot vērā prejudiciālo jautājumu formulējumu, kā arī atkarības saikni starp atbildi uz pirmo jautājumu un otrā jautājuma skatīšanu, šī problemātika, manuprāt, varētu palikt ārpus vērtējuma, ko Tiesa sniegs pasludināmajā spriedumā.

41. Tādējādi, lai sniegtu iesniedzējtiesai lietderīgu atbildi, kas tai ļaus izstrādāt sprieduma saturu par atbilstību konstitūcijai, man šķiet nepieciešami pārformulēt jautājumus, kurus tā ir uzdevusi Tiesai.

42. Ir jāatgādina, ka ar LESD 267. pantu ieviestajā sadarbības procedūrā starp valstu tiesām un Tiesu Tiesas rīcībā esošās pilnvaras pārformulēt tai uzdotos jautājumus ir pamatotas ar apstākli, ka Tiesai ir jāsniedz valsts tiesai noderīga atbilde, kas ļautu tai izlemt tās izskatīšanā esošo lietu [8].

[7] Skat. iesniedzējtiesas nolēmuma 9.2. punktu.

[8] Skat. spriedumu, 2020. gada 14. maijs, *T-Systems Magyarország* (C-263/19, EU:C:2020:373, 45. punkts un tajā minētā judikatūra).

43. Otrām kārtām, es norādu, ka prejudiciālo jautājumu pārformulēšana, vispārīgi raugoties, man šķiet delikāts uzdevums, kas prasa ļoti lielu Tiesas piesardzību, lai izvairītos no jebkādas iejaukšanās iesniedzējtiesas kompetencē, jo vienīgi tai ir jāvērtē tajā izskatāmajā lietā radušos juridisko jautājumu atbilstība, kā arī prejudiciālo jautājumu nepieciešamība tam, lai šī tiesa varētu taisīt spriedumu [9].

44. Šajā gadījumā dažas ieinteresētās puses ieteica pirmo jautājumu pārformulēt tādējādi, ka tas būtībā ir vērsts uz to, lai noskaidrotu, vai Direktīvas 2003/6 14. panta 3. punkts un Regulas Nr. 596/2014 30. panta 1. punkta b) apakšpunkts, *tos lasot kopā ar Hartas 47. un 48. pantu*, ir jāinterpretē tādējādi, ka tie ļauj dalībvalstīm nesodīt personu, kas atsakās atbildēt uz uzraudzības iestādes jautājumiem, no kuriem varētu izrietēt šīs personas atbildība par nodarījumu, kurš tiek sodīts ar administratīvajiem sodiem, kam ir krimināltiesisks raksturs.

45. Šāda pārformulēšana, manuprāt, sagroza pirmā jautājuma priekšmetu; šis jautājums attiecas uz *pašu iespēju* dalībvalstīm, pieņemot vai īstenojot transponēšanas pasākumus, interpretēt minētās tiesību normas atbilstoši tiesībām klusēt un *de facto* apiet problemātiku, kura saistīta ar aplūkojamo tiesību normu spēkā esamību, kas ir otrā jautājuma priekšmets.

46. Lai izvairītos no šāda rezultāta, es uzskatu, ka pārformulēšanai ir jāattiecas uz jautājumu par to, vai, ņemot vērā Direktīvas 2003/6 14. panta 3. punkta formulējumu un Regulas Nr. 596/2014 30. panta 1. punkta b) apakšpunkta formulējumu, šīs normas *var* interpretēt atbilstoši pamattiesībām un it īpaši tiesībām klusēt, kā tās izrietot no Hartas 47. un 48. panta, vai arī šāda interpretācija, gluži pretēji, būtu *contra legem*. Ir skaidrs, ka apstiprinošas atbildes gadījumā jebkādas šaubas par šo tiesību normu spēkā esamību, ņemot vērā minētos Hartas pantus, tiks kliedētas. Turklāt šādai pārformulēšanai ir jādod Tiesai iespēja izteikties par problemātiku, kas attiecas uz tiesību klusēt precīzo tvērumu, kā tas ir izklāstīts šo secinājumu 39. punktā.

47. Ņemot vērā šos apsvērumus, es iesaku Tiesai pārformulēt abus iesniedzējtiesas uzdotos prejudiciālos jautājumus šādi:

"Kāds tvērums ir jāpiešķir fizisku personu tiesībām klusēt, kā tas izriet no Hartas 47. un 48. panta, ņemot vērā ECT judikatūru un [Tiesas] judikatūru pret konkurenci vērstu darbību jomā, pieņemot, ka Direktīvas 2003/6 14. panta 3. punkta un Regulas Nr. 596/2014 30. panta 1. punkta b) apakšpunkta formulējumi ļauj tos interpretēt atbilstoši minētajām tiesībām?"

2. Pārformulētā jautājuma vērtējums

48. Saskaņā ar pārformulētā jautājuma iekšējo loģiku es pārbaudīšu, vai, ņemot vērā aplūkojamo pantu formulējumu, ir iespējama tiesībām klusēt atbilstoša interpretācija; tādā gadījumā šo tiesību normu spēkā esamību nevarēs apšaubīt. Tas ir atkarīgs no tā, vai šīs tiesību normas ir jāsaprot tādējādi, ka tās neliek dalībvalstīm sodīt personas, kas atsakās atbildēt uz uzraudzības iestādes jautājumiem, no kuriem var izrietēt šo personu atbildība par nodarījumu, ko soda ar administratīvajiem sodiem, kuriem ir krimināltiesisks raksturs [10] (b sadaļa). Tomēr ir jānorāda, ka šī jautājuma priekšnoteikums ir apstiprinoša atbilde uz jautājumu, vai tiesības klusēt ir

[9] Skat. spriedumu, 2018. gada 22. februāris, *Kubota (UK)* un *EP Barrus* (C-545/16, EU:C:2018:101, 18. punkts un tajā minētā judikatūra).

[10] Formulējumu "sodošs raksturs", uz kuru atsaucas iesniedzējtiesa, es aizvietoju ar formulējumu "krimināltiesisks raksturs", jo iesniedzējtiesas nolēmums atklāj, ka pirmais no šiem formulējumiem tiek uzskatīts par tādu, kas izriet no apstākļa, ka ir izpildīti no 2012. gada 5. jūnija sprieduma *Bonda* (C-489/10, EU:C:2012:319) izrietošie kritēriji.

piemērojamas ne tikai kriminālprocesos, bet arī administratīvajos procesos, kuru iznākumā var piemērot minētos sodus. Lai arī iesniedzējtiesa izvirza vairākus argumentus par labu šādai atbildei, tā tomēr, šķiet, Tiesai uzdod jautājumus, lai kliedētu jebkādas joprojām šajā ziņā pastāvošas šaubas. Līdz ar to es vispirms pievērsīšos šim jautājumam (a sadaļa). Visbeidzot es paudīšu savu nostāju attiecībā uz tvērumu, kāds šajā kontekstā ir jāpiešķir tiesībām klusēt, kā tās izriet no Hartas 47. un 48. panta (c sadaļa).

a) Par tiesību klusēt atzīšanu administratīvajos procesos, kuru iznākumā var piemērot krimināltiesiska rakstura sodus

49. Vispirms ir jānorāda, ka ne Hartas 47. panta 2. punktā (tiesības uz lietas taisnīgu izskatīšanu), ne tās 48. panta 2. punktā (nevainīguma prezumpcija) nav skaidri nostiprinātas tiesības klusēt.

50. Tomēr saskaņā ar viendabīguma klauzulu, kura minēta Hartas 52. panta 3. punktā un saskaņā ar kuru ar Hartu nostiprināto tiesību, kas atbilst ar ECPAK garantētajām tiesībām, jēgai un tvērumam ir jābūt "tādiem pašiem kā jēgai un tvērumam, ko šīm tiesībām piešķir" ECPAK attiecīgais pants, paskaidrojumos par Hartu attiecībā uz tās 47. panta 2. punktu ir noteikts, ka garantijas, kas izriet no ECPAK 6. panta 1. punkta, "tāpat attiecas arī uz Savienību", un attiecībā uz tās 48. panta 2. punktu – ka šīm tiesībām "ir tāda pati nozīme un darbības joma" kā tiesībām, kuras ir nostiprinātas ECPAK 6. panta 2. punktā [11].

51. Lai arī ir taisnība, ka arī ECPAK 6. pantā nav nevienas atsauces uz tiesībām klusēt, ir jāatgādina – ECT ir vairākkārt lēmusi, ka, neraugoties uz šādas skaidras atzīšanas neesamību, tiesības klusēt un tiesības neliecināt pret sevi kā tiesību klusēt sastāvdaļa ir "vispārīgi atzītas starptautiskās normas, kas ir pamatā ar ECPAK 6. pantu nostiprinātajam lietas taisnīgas izskatīšanas jēdzienam" [12].

52. Attiecībā uz ECPAK 6. panta materiālo piemērošanas jomu no tā formulējuma izriet, ka šīs normas krimināltiesiskā sadaļa ir jāpiemēro ikreiz, kad runa ir par "apsūdzību krimināllietā".

53. Ir vispārzināms, ka uz jēdzienu "krimināllieta" ECT ir attiecinājusi plašu interpretāciju, lai aptvertu ne tikai procesus, kuru iznākumā var piespriest sodus, ko valsts likumdevējs kvalificējis kā tādus, kas attiecas uz krimināltiesību jomā, bet arī procesus nodokļu jomā un disciplinārās procedūras, kuriem – lai arī šis likumdevējs tos kvalificējis kā administratīvus – ir galvenokārt krimināltiesisks raksturs. Šāda autonoma interpretācija ir pamatota ar kritērijiem, kuri izstrādāti kopš sprieduma *Engel* [13] pasludināšanas un kurus Tiesa vēlāk atkārtoja spriedumā *Bonda* [14], proti, nodarījuma kvalificēšana valsts tiesībās, šī nodarījuma būtība un tā soda smagums, ko par šo nodarījumu var piemērot tā izdarītājam (turpmāk tekstā – "sprieduma *Bonda* kritēriji").

54. Ir īsi jāizskata šie kritēriji, kā tie raksturoti ECT judikatūrā [15].

[11] OV 2007, C 303, 17. lpp.

[12] Skat. ECT spriedumu, 1993. gada 25. februāris, *Funke* pret Franciju (CE:ECHR:1993:0225JUD001082884, 44. punkts), un ECT spriedumu, 1994. gada 28. oktobris, *Murray* pret Apvienoto Karalisti (CE:ECHR:1996:0208JUD001873191, 45. punkts).

[13] ECT spriedums, 1976. gada 8. jūnijs, *Engel* u.c. pret Nīderlandi (CE:EHCR:1976:0608JUD000510071, 82. punkts).

[14] Spriedums, 2012. gada 5. jūnijs (C-489/10, EU:C:2012:319, 37.–43. punkts). Skat. arī spriedumu, 2013. gada 26. februāris, *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105, 35. punkts).

[15] Lai iepazītos ar izsmeļošu šo elementu izklāstu, skat. ģenerāladvokātes J. Kokotes [*J. Kokott*] secinājumus lietā *Bonda* (C-489/10, EU:C:2011:845, 47.–50. punkts) un ģenerāladvokāta M. Kamposa Sančesa-Bordonas [*M. Campos Sánchez-Bordona*] secinājumus lietā *Menci* (C-524/15, EU:C:2017:667, 44.–48. punkts).

55. Pirmais kritērijs, kas attiecas uz nodarījuma kvalificēšanu saskaņā ar valsts tiesībām, nav atbilstīgs, ja ir runa par sodu, kurš kvalificēts kā administratīvs sods [16]. Tādā gadījumā ir jāveic pārējo divu kritēriju vērtējums.

56. Otrais kritērijs, ar kuru tiecas noskaidrot nodarījuma patieso raksturu, tiek vērtēts, pamatojoties uz noteiktu skaitu faktoru, ņemot vērā, ka nodarījums būs krimināltiesiska rakstura it īpaši tad, ja valsts tiesībās paredzētais sods ir vērsts uz sabiedrību kopumā, nevis uz stingri noteiktu adresātu grupu [17], ja sodu raksturo tas, ka sodīšana notiek represijas un prevencijas nolūkā [18], nevis ar to tikai tiecas atlīdzināt zaudējumus [19], un ja ar valsts tiesību normu par sodu nodrošina tādu tiesisko interešu saglabāšanu, kuru aizsardzība parasti tiek garantēta ar krimināltiesībām [20].

57. Trešais kritērijs it īpaši attiecas uz tā soda smaguma pakāpi, ko par nodarījumu var piemērot tā izdarītājam un ko nosaka, atsaucoties uz sodu, kuru *a priori* var piemērot attiecīgajai personai, nevis uz sodu, kas faktiski piemērots [21]. Brīvības atņemšanas sodi pēc definīcijas ir krimināltiesiska rakstura [22], tāpat kā naudas sodi, kas var tikt aizstāti ar brīvības atņemšanas sodiem to nesamaksāšanas gadījumā vai kas var izraisīt ierakstu sodāmības reģistrā [23].

58. Otrais un trešais kritērijs principā ir alternatīvi. Tomēr var tikt piemērota kumulatīva pieeja, ja katra kritērija atsevišķa analīze neļauj izdarīt skaidru secinājumu par apsūdzības krimināllietā esamību [24].

59. Ja šo kritēriju izvērtēšanā atklājas, ka aplūkojamajā administratīvajā procesā var piemērot sodu, kas attiecas uz "krimināllietu", tādā gadījumā piemēro ar ECPAK 6. panta krimināltiesisko sadaļu saistīto garantiju *pilnu spektru*, tostarp tātad tiesības klusēt, kas ir piemērojamas. Proti, ja ECT pierāda, ka sodam, ko var piemērot izmeklēšanas procedūras iznākumā, ir krimināltiesisks raksturs, tā neuzdod nevienu papildu jautājumu par aplūkojamo specifisko tiesību piemērojamību, jo šī piemērojamība ir šādas soda kvalificēšanas neapejamas sekas [25].

60. Katrā ziņā ir jāuzsver – kā pamatoti norāda iesniedzējtiesa –, ka tiesības klusēt jau ir vairākkārt atzītas personām, kuras nebija atbildējušas uz administratīvo iestāžu jautājumiem administratīvu pārkāpumu konstatēšanas procedūrās. Šajos gadījumos tieši to, ka sodiem, kurus administratīvā iestāde piemēro par nodarījumiem, kas ir tās veiktās izmeklēšanas priekšmets, ir krimināltiesisks raksturs, ECT ir atzinusi par noteicošo [26].

[16] ECT spriedums, 1976. gada 8. jūnijs, *Engel* u.c. pret Nīderlandi (CE:EHCR:1976:0608JUD000510071, 82. punkts).

[17] ECT spriedums, 1998. gada 2. septembris, *Lauko* pret Slovākiju (CE:ECHR:1998:0902JUD002613895, 58. punkts).

[18] ECT spriedums, 2009. gada 25. jūnijs, *Maresti* pret Horvātiju (CE:ECHR:2009:0625JUD005575907, 59. punkts).

[19] ECT spriedums, 2006. gada 23. novembris, *Jussila* pret Somiju (CE:ECHR:2006:1123JUD007305301, 38. punkts).

[20] ECT spriedums, 2014. gada 4. marts, *Grande Stevens* un citi pret Itāliju (CE:ECHR:2014:0304JUD001864010, 90. punkts).

[21] ECT spriedums, 2014. gada 4. marts, *Grande Stevens* un citi pret Itāliju (CE:ECHR:2014:0304JUD001864010, 98. punkts).

[22] ECT spriedums, 1976. gada 8. jūnijs, *Engel* u.c. pret Nīderlandi (CE:EHCR:1976:0608JUD000510071, 82. punkts).

[23] ECT spriedums, 2011. gada 31. maijs, *Zugic* pret Horvātiju (CE:ECHR:2011:0531JUD000369908, 68. punkts).

[24] ECT spriedums, 2006. gada 23. novembris, *Jussila* pret Somiju (CE:ECHR:2006:1123JUD007305301, 30. un 31. punkts).

[25] Skat. it īpaši ECT spriedumu, 2014. gada 4. marts, *Grande Stevens* u.c. pret Itāliju (CE:ECHR:2014:0304JUD001864010, 101. punkts), kurā ECT vērtējumu par ECPAK 6. panta piemērojamību noslēdz šādi: "Tiesa uzskata, ka prasītājiem piemērotajiem naudas sodiem ir krimināltiesisks raksturs *un tādējādi* šajā gadījumā ir jāpiemēro 6. panta 1. punkts tā krimināltiesiskajā aspektā (mans izcēlums).

[26] Skat. ECT spriedumu, 2001. gada 3. maijs, J.B. pret Šveici (CE:EHCR:2001:0503JUD003182796; izmeklēšanas process par krāpšanu nodokļu jomā); ECT spriedumu, 2005. gada 4. oktobris, *Shannon* pret Apvienoto Karalisti (CE:EHCR:2005:1004JUD000656303; process par krāpšanu grāmatvedības jomā un krāpniecisku aizliegtu vienošanos), kā arī ECT spriedumu, 2012. gada 5. aprīlis, *Chambaz* pret Šveici (CE:EHCR:2012:0405JUD001166304; izmeklēšanas process par krāpšanu nodokļu jomā).

61. Ņemot vērā iepriekš minēto, ir jāsecina, ka tad, ja vērtētos sodus, ņemot vērā sprieduma *Bonda* kritērijus, kvalificē kā krimināltiesiska rakstura sodus, tiesības klusēt tiek atzītas automātiski.

b) Par iespēju aplūkojamās tiesību normas interpretēt atbilstoši tiesībām klusēt

62. Šajā posmā ir jānosaka, vai, ņemot vērā Direktīvas 2003/6 14. panta 3. punktu un Regulas Nr. 596/2014 30. panta 1. punkta b) apakšpunktu, šīs tiesību normas ir iespējams interpretēt atbilstoši tiesībām klusēt, proti, tādā nozīmē, ka tie nenosaka dalībvalstīm pienākumu sodīt personu, kas atsakās atbildēt uz uzraudzības iestādes jautājumiem, no kuriem varētu izrietēt šīs personas atbildība par nodarījumu, kas tiek sodīts ar krimināltiesiska rakstura administratīvajiem sodiem. Vienīgi gadījumā, ja šāda iespēja tiktu apstiprināta, uz jautājumu par šo tiesību normu spēkā esamību, ņemot vērā Hartas 47. un 48. pantu, būtu jāsniedz apstiprinoša atbilde.

63. Šim nolūkam vispirms ir īsi jānosaka tiesiskais konteksts, kādā iekļaujas tiesību normas, kas ir šī jautājuma priekšmets.

64. Direktīvas 2003/6 mērķis ir cīnīties pret tirgus ļaunprātīgu izmantošanu. Kā izriet no šīs direktīvas 2. un 12. apsvēruma, ar to aizliedz iekšējās informācijas ļaunprātīgu izmantošanu un tirgus manipulācijas, lai nodrošinātu finanšu tirgu integritāti un stiprinātu ieguldītāju uzticību šiem tirgiem, kas ir uzticība, kura balstās it īpaši uz faktu, ka šie ieguldītāji ir vienlīdzīgā stāvoklī un ir aizsargāti pret iekšējās informācijas prettiesisku izmantošanu [27].

65. Lai nodrošinātu šī tiesiskā regulējuma pienācīgu efektivitāti, ir svarīgi, lai katrs saskaņā ar Direktīvu 2003/6 noteiktu aizliegumu pārkāpums tiktu tūlīt atklāts un sodīts [28]. No šāda skatupunkta raugoties, šīs direktīvas 14. pantā ir noteiktas prasības, kādām dalībvalstīm ir pienākums pielāgot savu valsts regulējumu attiecībā uz sodiem.

66. Lai gan tās mērķi ir tādi paši kā Direktīvai 2003/6 [29], Regulas Nr. 596/2014 ā mērķis ir ieviest vienotāku un stingrāku tiesisko regulējumu, it īpaši, stiprinot uzraudzības iestādes uzraudzības, izmeklēšanas un sankciju pilnvaras [30]. Attiecībā uz sankcijām šīs regulas 30. pantā ir paplašināts to prasību klāsts, kurām dalībvalstīm ir pienākums pielāgot savu valsts regulējumu.

67. Attiecībā uz tiesību normām, kuras Tiesa ir aicināta interpretēt šajā lietā, ir jānorāda, ka Direktīvas 2003/6 14. panta 3. punktā ir noteikts, ka dalībvalstīm ir jānosaka administratīvās sankcijas, kas piemērojamas par nesadarbošanos izmeklēšanā, kuru veic uzraudzības iestāde. Tomēr šajā pantā minētā skaidrā atsauce uz šīs pašas direktīvas 12. pantu prasa, lai aplūkojamo normu lasītu kopā ar 12. pantu, kura 2. punkta b) apakšpunktā attiecībā uz uzraudzības iestādes pilnvaru minimālo saturu ir noteikts, ka šajās pilnvarās ir jābūt iekļautām tiesībām "pieprasīt informāciju no *visām* attiecīgajām personām, ieskaitot arī tās, kuras secīgi iesaistās rīkojumu nodošanā vai attiecīgo darbību veikšanā, kā arī no to vadītājiem, un, vajadzības gadījumā, izsaukt

[27] Spriedumi, 2009. gada 23. decembris, *Spector Photo Group* un *Van Raemdonck* (C-45/08, EU:C:2009:806, 47. punkts); 2011. gada 7. jūlijs, *IMC Securities* (C-445/09, EU:C:2011:459, 27. punkts); 2012. gada 28. jūnijs, *Geltl* (C-19/11, EU:C:2012:397, 33. punkts), kā arī 2015. gada 11. marts, *Lafonta* (C-628/13, EU:C:2015:162, 21. punkts).

[28] Skat. Direktīvas 2003/6 38. apsvērumu.

[29] Skat. Regulas Nr. 596/2014 24. apsvērumu.

[30] Skat. Regulas Nr. 596/2914 4. apsvērumu.

kādu personu un uzklausīt”[31]. Citiem vārdiem, Direktīvas 2003/6 12. pantā ir norādīts, ka to personu kategorijas klāstam, attiecībā uz kurām var tikt īstenotas šīs uzraudzības iestādes tiesības, principā nav nekādu robežu.

68. Regulas Nr. 596/2014 30. panta 1. punkta b) apakšpunktā būtībā ir paredzēts, ka dalībvalstīm ir jānodrošina, lai uzraudzības iestādei būtu pilnvaras piemērot sodus un administratīvus pasākumus par “nesadarbošanos vai nepakļaušanos izmeklēšanai, inspekcijai, vai pieprasījumam”. Tā kā minētajā Regulas Nr. 596/2014 30. pantā ir skaidra atsauce uz šīs pašas regulas 23. pantu, tas noteikti prasa to lasīt kopā ar šo pēdējo pantu, kura 2. punktā ir noteikts uzraudzības iestādes uzraudzības un izmeklēšanas pilnvaru minimālais saturs tādā nozīmē, ka šīs pilnvaras ietver tostarp pilnvaras “lūgt vai pieprasīt informāciju no *jebkuras* personas, arī no tām personām, kas ir secīgi iesaistītas rīkojumu nodošanā vai attiecīgo darbību veikšanā, kā arī no to augstākās vadības, un vajadzības gadījumā izsaukt un iztaujāt šādu personu, lai iegūtu informāciju”[32].

69. Saskaņā ar Itālijas valdības rakstveida apsvērumiem apzīmētāju “visām” un “jebkuras” semantiskā nozīme kopā ar apstākli, ka nav skaidri izslēgts, ka dalībvalstis var sodīt par nesadarbošanos personas, no kuru atbildēm varētu izrietēt to atbildība par nodarījumu, uz ko attiecas uzraudzības iestādes kompetence, var pamatot tādu Direktīvas 2003/6 14. panta 3. punkta, kā arī Regulas Nr. 596/2014 30. panta 1. punkta b) apakšpunkta interpretāciju, saskaņā ar kuru dalībvalstīm būtu arī pienākums sodīt minētās personas administratīvā ceļā.

70. Tomēr esmu pārliecināts, ka šāds secinājums ir kļūdains.

71. Šajā ziņā, pirmām kārtām, vēlos uzsvērt, ka apzīmētāji “visām” un “jebkuras” abos aplūkojamajos tiesību aktos attiecas uz personām, kurām uzraudzības iestāde ir tiesīga pieprasīt informāciju vai kuras tā ir tiesīga izsaukt, lai iztaujātu, nevis tieši uz personām, kuras tai ir pienākums sodīt sakarā ar nesadarbošanos izmeklēšanā, ko veic šī iestāde, un tas ietekmē šīs gramatiskās interpretācijas pieņemamību. Otrām kārtām, es it īpaši uzskatu, ka interpretācija, kurā tiek uzsvērts tas, ka nav skaidri izslēgta iespēja sodīt personas, no kuru atbildēm varētu izrietēt to atbildība par nodarījumu, uz ko attiecas uzraudzības iestādes kompetence, noteikti izriet no premisas, ka gan Direktīvas 2003/6 14. panta 3. punkts, gan Regulas Nr. 596/2014 30. panta 1. punkta b) apakšpunkts uzliek dalībvalstīm pienākumu raudzīties, lai pienākuma sadarboties izmeklēšanā, ko veic šī iestāde, pārkāpums tiktu sodīts ar *krimināltiesiska rakstura administratīvajiem sodiem*. Kā tika parādīts iepriekš, tiesības klusēt piemēro vienīgi kriminālprocesos un administratīvajos procesos, kuru iznākumā var noteikt šāda rakstura sodus.

72. Tomēr es jau tagad norādu, ka citu tradicionālu Tiesas ekseģēzes metožu izmantošana, piemēram, aplūkojamo tiesību normu sistemātiskā un vēsturiskā interpretācija, manuprāt, skaidri parāda, ka šī aplūkojamo tiesību normu izpratne ir kļūdaina.

73. Direktīvas 2003/6 14. panta 3. punkta sistemātiska interpretācija vispirms nozīmē, ka ir jāņem vērā šīs pašas normas 1. punkts, saskaņā ar kuru, “neskarot dalībvalstu tiesības uzlikt krimināl sankcijas, dalībvalstis atbilstoši saviem valsts tiesību aktiem gādā par to, lai varētu veikt attiecīgus administratīvus pasākumus vai piemērot administratīvas sankcijas pret personām, kas ir atbildīgas par to, ka pārkāpti noteikumi, kas pieņemti, īstenojot šo direktīvu. Dalībvalsts gādā par to, ka šie pasākumi ir efektīvi, samērā ar nodarījumu un preventīvi”. Tomēr no šī punkta izriet, ka tad, ja ir runa par pasākumiem, kuru mērķis ir sodīt par tādu valsts tiesību normu pārkāpumiem, ar kurām transponē Direktīvu 2003/6, dalībvalstīm ir *plaša rīcības brīvība*.

[31] Mans izcēlums.

[32] Mans izcēlums.

Vispārīgi raugoties, ne tikai dalībvalstīm nav skaidri formulēts pienākums papildus iespējamām kriminālsankcijām paredzēt krimināltiesiska rakstura administratīvus sodus, bet tām pat ir tiesības izvēlēties noteikt "attiecīgus administratīvus pasākumus" administratīvu sankciju vārda tiešā nozīmē vietā. Turklāt, pat ja dalībvalstis nolemj savā valsts tiesiskajā regulējumā ieviest "administratīvas sankcijas", to rīcībā esošo rīcības brīvību attiecībā uz šo sankciju apjomu ierobežo vienīgi pienākums nodrošināt, lai tās būtu "efektīv[as], samērā ar nodarījumu un preventīv[as]"[33]. Manuprāt, nav tā, ka šis pienākums noteikti prasa paredzēt krimināltiesiska rakstura sodus, ņemot vērā, ka arī sodi, kam nav tāds raksturs, principā var būt efektīvi, samērā ar nodarījumu un preventīvi[34]. Proti, man nav saprotams, kāpēc varētu izslēgt, ka sods, kas neatbilst sprieduma *Bonda* otrajam kritērijam vienīgi tā preventīvā vai atjaunojošā mērķa dēļ, vai kas neatbilst sprieduma *Bonda* trešajam kritērijam tā samazinātās summas dēļ, var atbilst visām minētajām raksturiezīmēm.

74. Šāda interpretācija, man šķiet, turklāt saskan ar fragmentu no ģenerāladvokātes J. Kokotes [*J. Kokott*] secinājumiem lietā *Spector Photo Group* un *Van Raemdonck*[35]. Norādījusi, ka Direktīvas 2003/6 14. pants ir daļa no šīs direktīvas normām, ar kurām nosaka "minimālās prasības", un ka "dalībvalstis ir tiesīgas veikt plašākus pasākumus", ģenerāladvokāte faktiski apgalvo, ka šajā pantā "tikai paredzēts, ka dalībvalstīm ir jāgādā par efektīviem un preventīviem administratīviem pasākumiem" un ka līdz ar to attiecībā uz veidiem, kā piemērojami sodi, Direktīva 2003/6 tos "tikai minimāli saskaņo"[36].

75. Attiecībā uz Regulas Nr. 596/2014 30. panta 1. punkta b) apakšpunkta sistemātisku interpretāciju es uzskatu, ka tā arī neļauj izdarīt secinājumu, saskaņā ar kuru šī norma ir jāinterpretē kā tāda, ar ko dalībvalstīm liek izveidot tādu administratīvo sodu sistēmu, kuriem ir krimināltiesisks raksturs. Protams, šīs regulas 30. panta 1. punkts ierobežo dalībvalstu rīcības brīvību, ciktāl tajā būtībā ir paredzēts, ka dalībvalstīm ir jāievieš *gan* administratīvi pasākumi, *gan* administratīvi sodi, lai sodītu par šo normu pārkāpumiem, neatstājot tām izvēli starp šiem diviem sodu mehānismiem. Tomēr ir jānorāda, ka attiecībā uz pienākuma sadarboties pārkāpumu nepiemēro minētās regulas 30. panta 2. punktu, kurā starp administratīvajiem pasākumiem un sodiem, ko uzraudzības iestādēm ir vismaz jāvar piemērot papildus kriminālsodiem, ir iekļauti atsevišķi sodi, kuriem visticamāk ir krimināltiesisks raksturs saskaņā ar sprieduma *Bonda* kritērijiem[37].

[33] Daži nelieli precizējumi par šāda ierobežojuma noteikšanu izriet no Direktīvas 2003/6 38. apsvēruma pēdējā teikuma, saskaņā ar kuru "sankcijām jābūt pietiekami preventīvām un samērā ar pārkāpuma smagumu un gūto peļņu, un tās jāpiemēro konsekventi."

[34] Turpretī šo sodu kvalificēšana par krimināltiesiska rakstura sodiem var izrietēt no valsts tiesiskajā regulējumā noteiktiem kritērijiem to efektīvā, samērīgā un preventīvā rakstura novērtēšanai. Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2009. gada 23. decembris, *Spector Photo Group* un *Van Raemdonck* (C-45/08, EU:C:2009:806, 71. punkts), kurā Tiesa precizē, ka "Direktīvas 2003/6 14. panta 1. punktā nav noteikts neviens kritērijs, lai novērtētu sodu efektivitāti, samērīgumu un preventīvo raksturu. Šie kritēriji ir jānosaka valsts tiesību aktos".

[35] Ģenerāladvokātes J. Kokotes [*J.Kokott*] secinājumi lietā *Spector Photo Group* un *Van Raemdonck* (C-45/08, EU:C:2009:534).

[36] Ģenerāladvokātes J. Kokotes [*J.Kokott*] secinājumi lietā *Spector Photo Group* un *Van Raemdonck* (C-45/08, EU:C:2009:534, 77. punkts).

[37] Šajā nozīmē skat. ģenerāladvokāta M. Kamposa Sančesa-Bordonas [*M. Campos Sánchez-Bordona*] secinājumus lietā *Garlsson Real Estate* u.c. (C-537/16, EU:C:2017:668, 46. punkts). Līdzīgi ģenerāladvokātam es atsaucos it īpaši uz šādiem administratīvajiem sodiem: ieguldījumu sabiedrībai izsniegtās atļaujas atsaukšana vai apturēšana; īslaicīgs vai pastāvīgs aizliegums veikt vadības funkcijas ieguldījumu sabiedrībās; īslaicīgs aizliegums veikt tirdzniecību savā vārdā; administratīvie sodi, kuru maksimālais apmērs ir vismaz trīskārtēja iegūtās peļņas vai ar pārkāpumu novērsto zaudējumu summa, ja to var noteikt; administratīvie sodi, kuru apmērs var sasniegt summu 5 000 000 EUR attiecībā uz fizisku personu vai summu 15 000 000 EUR attiecībā uz juridisku personu. Katrā ziņā ir jānorāda, ka papildus šiem sodiem sarakstā, kas minēts Regulas Nr. 596/2014 30. panta 2. punktā, ir iekļauti arī tikai administratīvi pasākumi (rīkojums, ar ko par pārkāpumu atbildīgajai personai prasa pārtraukt šādu rīcību un atturēties no šādas rīcības atkārtošanas, kā arī publisks brīdinājums, kurā norādīta par pārkāpumu atbildīgā persona un pārkāpuma būtība), kā arī sods, kura tīri administratīvais raksturs man nešķiet apšaubāms (pārkāpuma dēļ nelikumīgi gūtās peļņas vai novērsto zaudējumu atmaksāšana gadījumos, ciktāl tos iespējams noteikt).

76. Šie tātad ir kritēriji, kas uzraudzības iestādei saskaņā ar valsts tiesībām ir jāpiemēro, lai noteiktu soda veidu un līmeni atbilstoši ierobežojumiem, kuri paredzēti Regulas Nr. 596/2014 31. panta 1. punkta a) līdz g) apakšpunktā [38], kā arī atšķirīgo nozīmīgumu, kas saskaņā ar šīm pašām tiesībām šai iestādei ir jāattiecina uz šiem kritērijiem, kuri, manā ieskatā, ir noteicošie, lai atzītu soda iespējamo krimināltiesisko raksturu.

77. No Direktīvas 2003/6 14. panta 3. punkta un no Regulas Nr. 596/2014 30. panta 1. punkta b) apakšpunkta vēsturiskās interpretācijas, manuprāt, izriet arī tas, ka, pieņemot šos divus juridiskos aktus, Savienības likumdevēja mērķis nebija noteikt dalībvalstīm pienākumu sodīt par Direktīvas 2003/6 vai Regulas Nr. 596/2014 normu transponēšanas pasākumu pārkāpumu ar kriminālsodiem vai administratīviem sodiem ar krimināltiesisku raksturu, bet gan šīs direktīvas un šīs regulas mērķis bija tikai *minimāli saskaņot* valstu noteikumus par sodiem. Attiecībā uz Direktīvu 2003/6 tas nenoliedzami izriet no priekšlikuma direktīvai, kurā Komisija precizēja, ka "paši [noteikumi sodu jomā] paliek dalībvalstu kompetencē" un ka "sodiem ir jābūt efektīviem, samērā ar nodarījumu un preventīviem. Tomēr katra dalībvalsts var pati noteikt sodus, kas piemērojami par šo pasākumu pārkāpumiem vai par nesadarbošanos izmeklēšanā, kura paredzēta šīs direktīvas 12. pantā" [39]. Attiecībā uz Regulu Nr. 596/2014 nodoms turpināt to pašu saskaņošanas līmeni skaidri atklājas arī priekšlikuma regulai fragmentā, kurā Komisija norāda, ka "ar šo regulu tiek ieviesti administratīvo pasākumu, sankciju un sodu obligātie noteikumi. Tas neliedz atsevišķām dalībvalstīm noteikt augstākus standartus" [40].

78. Ņemot vērā dalībvalstu plašo rīcības brīvību, īstenojot pienākumus, kas tām noteikti ar Direktīvas 2003/6 14. panta 3. punktu un Regulas Nr. 596/2014 30. panta 1. punkta b) apakšpunktu, tajā, kā tiek turpināta minimālā saskaņošana, manā ieskatā, nav pārsteidzoši, ka Savienības likumdevējs nav precizējis, ka tad, ja valsts līmenī ir pieņemti administratīvi sodi ar krimināltiesisku raksturu, tos nevar piemērot personām, kuras tāda pārkāpuma izmeklēšanā, par ko var noteikt šādus sodus, atsakās atbildēt uz uzraudzības iestādes jautājumiem, no kuriem varētu izrietēt šo personu atbildība par aplūkojamo pārkāpumu. Proti, atstājot dalībvalstu rīcībā brīvību noteikt to sodu raksturu un tvērumu, kuri paredzami par pienākuma sadarboties ar uzraudzības iestādi pārkāpumu, likumdevējs, manuprāt, noteikti ir atzinis, ka soda piemērošanu var izslēgt pēc tam, kad ir atzītas pamattiesības, kas Hartā saistītas ar krimināltiesiska rakstura sodiem. Citiem vārdiem, kā uzsver Padome savos rakstveida apsvērumos, tas, ka gan Direktīvas 2003/6 14. panta 3. punkts, gan Regulas Nr. 596/2014 30. panta 1. punkta b) apakšpunkts ir izteikts vispārējos un beznosacījuma formulējumos, nenozīmē, ka izņēmumus saistībā ar kādu pamattiesību ievērošanu nevar ieviest interpretācijas ceļā.

79. Šajā ziņā ir jānorāda, ka Direktīvas 2003/6 44. apsvērumā [41] un Regulas Nr. 596/2014 77. apsvērumā [42] ir kodificēts princips, saskaņā ar kuru Savienības atvasināto tiesību normas ir jāinterpretē atbilstoši pamattiesībām [43]. Šajā gadījumā šis princips prasa, lai pienākums

[38] Ir runa par pārkāpuma smagumu un ilgumu, kā arī virkni citu apstākļu, kas saistīti ar personu, kura atbildīga par pārkāpumu, proti, šīs personas atbildības līmeni, tās finansiālo stāvokli, tās gūtās peļņas vai novērsto zaudējumu apmēru, ciktāl to var noteikt, tās sadarbības līmeni ar uzraudzības iestādi, pārkāpumiem, ko tā izdarījusi iepriekš, un pasākumiem, kurus tā veikusi, lai novērstu pārkāpuma atkārtošanos.

[39] Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par iekšējās informācijas ļaunprātīgu izmantošanu un tirgus manipulācijām (tirgus ļaunprātīga izmantošana) (COM (2001) 281 galīgā redakcija – 2001/0118 (COD)) (OV 2001, C 240E, 265. lpp.).

[40] Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par iekšējās informācijas ļaunprātīgu izmantošanu un tirgus manipulācijām (tirgus ļaunprātīga izmantošana) (COM/2011/651 galīgā redakcija – 2011/0295 (COD)).

[41] Šis apsvērums ir formulēts šādi: "Šajā direktīvā ir respektētas pamattiesības un ievēroti principi, kuri jo īpaši atzīti [Hartā]."

[42] Saskaņā ar šo apsvērumu: "Šajā regulā ir ievērotas pamattiesības un principi, kas atzīti [Hartā]. Tādēļ regula būtu jāinterpretē un jāpiemēro saskaņā ar minētajām tiesībām un principiem [..]."

[43] Skat. *ex multis*, spriedumu, 2009. gada 19. novembris, *Sturgeon* u.c. (C-402/07 un C-432/07, EU:C:2009:716, 48. punkts un tajā minētā judikatūra).

sodīt par nesadarbošanos ar uzraudzības iestādi tiktu interpretēts atbilstoši tiesībām klusēt, kā tas izriet no Hartas 47. un 48. panta un kas ir jāievēro gadījumos, kad procesa iznākumā var tikt noteikti krimināltiesiska rakstura sodi.

80. Turpretī ir jāprecizē, ka pretēji tam, ko, šķiet, uzskata iesniedzējtiesa, iepriekš minētais princips neprasa, lai, interpretējot pienākumu sodīt par nesadarbošanos ar uzraudzības iestādi, tiktu ņemta vērā nepieciešamība ievērot pamattiesību aizsardzības standartus, ko nodrošina *dalībvalstu tiesības*, gadījumā, ja šie standarti ir augstāki nekā Savienības līmenī garantētie.

81. Vispirms, šādu interpretāciju, kā, šķiet, apgalvo iesniedzējtiesa, neapstiprina teikuma daļa "atbilstoši valsts tiesību aktiem" un "saskaņā ar valstu tiesību aktiem", kas minētas attiecīgi Direktīvas 2003/6 14. panta 1. punktā un Regulas Nr. 596/2014 30. panta 1. punktā, kuri attiecas uz dalībvalstu pienākumu sodīt. Proti, man šķiet, ka šo teikuma daļu lietošanas mērķis ir tikai uzsvērt to, ka noteikumi sodu jomā ir jāievieš valsts likumdevējam [44].

82. Katrā ziņā šādu interpretāciju vispārējā līmenī Tiesa jau ir noraidījusi spriedumā *Melloni* [45]. Lietā, kurā pieņemts šis spriedums, trešais *Tribunal Constitutional* (Konstitucionālā tiesa, Spānija) uzdotais prejudiciālais jautājums attiecās uz to, vai Hartas 53. pants [46] ļauj dalībvalstij piemērot augstāku pamattiesību aizsardzības līmeni, ko garantē tās Konstitūcija. Šajā ziņā Tiesas virspalāta atbildēja noliedzoši, jo šāda minētā 53. panta interpretācija ietekmētu Savienības tiesību pārākumu, vienotību un efektivitāti [47].

83. Tāpat šāda interpretācija šajā lietā ietekmētu Savienības tiesību pārākuma principu, jo tā ļautu dalībvalstij radīt šķērsli ar Hartu pilnībā saderīgu Savienības tiesību normu – proti, Direktīvas 2003/6 14. panta 3. punkta un Regulas Nr. 596/2014 30. panta 1. punkta – piemērošanai, vienīgi tādēļ, ka šīs normas neatbilstu ar šīs valsts Konstitūciju garantētajām pamattiesībām. Turklāt tā ietekmētu Savienības tiesību vienveidīgu un efektīvu piemērošanu, ciktāl tā liktu apšaubīt tiesību klusēt aizsardzības līmeņa vienveidību gadījumā, ja tiek sodīts pienākuma sadarboties ar uzraudzības iestādi pārkāpums, un ciktāl tā varētu radīt šķērsli uzraudzības iestāžu sankciju piemērošanas pilnvaru saskaņošanai attiecībā uz minēto pārkāpumu.

84. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, es uzskatu, ka Direktīvas 2003/6 14. panta 1. punkta un Regulas Nr. 596/2014 30. panta 1. punkta b) apakšpunkta formulējumi pieļauj interpretāciju, kas ir saderīga ar tiesībām klusēt, kā tas izriet no Hartas 47. un 48. panta, un ka to spēkā esamība, ņemot vērā minētos pantus, tādējādi nav apstrīdama. Līdz ar to var pievērsties problemātikai, kas saistīta ar aplūkojamo tiesību tvērumu.

[44] Šajā ziņā ir arī jāvērš uzmanība uz Priekšlikuma Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par iekšējās informācijas ļaunprātīgu izmantošanu un tirgus manipulācijām (tirgus ļaunprātīga izmantošana) (COM (2001) 281 galīgā redakcija – 2001/0118 (COD)) (OV 2001, C 240E, 265. lpp.) 14. pantu, kurā laikposmā, kad Harta vēl nebija pieņemta, Komisija precizē, ka, "nosakot sodus un organizējot soda procedūru, dalībvalstīm būs jāievēro [ECPAK] nostiprinātie principi", nekādi neminot tiesības, kā tās noteiktas valsts līmenī.

[45] Spriedums, 2013. gada 26. februāris (C-399/11, EU:C:2013:107, 56.–64. punkts).

[46] Hartas 53. pantā ir noteikts: "Nekas no šajā Hartā noteiktā nav interpretējams kā tāds, kas ierobežo vai negatīvi ietekmē cilvēktiesības un pamatbrīvības, kuras atzītas attiecīgās to piemērošanas jomās Savienības tiesību aktos un starptautiskajās tiesībās, kā arī starptautiskās konvencijās, kurām pievienojusies Savienība vai visas dalībvalstis, tostarp [ECPAK] un *dalībvalstu konstitūcijās* [mans izcēlums]."

[47] Skat. arī spriedumus, 2013. gada 26. februāris, *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105, 29. punkts); 2014. gada 11. septembris, A (C-112/13, EU:C:2014:2195, 44. punkts); 2019. gada 29. jūlijs, *Pelham* u.c. (C-476/17, EU:C:2019:624, 80. punkts), kā arī 2019. gada 29. jūlijs, *Spiegel Online* (C-516/17, EU:C:2019:625, 19. punkts).

c) Par tiesību klusēt Hartas 47. un 48. panta izpratnē tvērumu

85. Kā tika minēts šo secinājumu 39. punktā, iesniedzējtiesa Tiesai uzdod jautājumu arī par tvērumu, kāds atzīstams fizisku personu tiesībām klusēt, kā tas izriet no Hartas 47. un 48. panta, administratīvos procesos, kas ir ierosināti nolūkā piemērot krimināltiesiska rakstura sodus, tādus kā sodi, kurus valsts tiesiskais regulējums paredz, lai sodītu par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu [48]. Šajā ziņā iesniedzējtiesa uzsver, ka ECT judikatūra attiecībā uz ECPAK 6. pantu, šķiet, šīm tiesībām piešķir plašāku tvērumu nekā tvērums, kas izriet no Tiesas judikatūras pret konkurenci vērstu darbību jomā.

86. Šī problemātika tiks skatīta nākamajos punktos. It īpaši pievērsīšos jautājumam par to, vai tiesībām klusēt, kā tas izriet no Hartas 47. un 48. panta, šajā gadījumā ir piešķirams tāds pats tvērums kā tvērums, kas tām ticis atzīts Tiesas judikatūrā, un es uz šo jautājumu atbildēšu noliedzoši (1. sadaļa). Pēc tam centīšos saskaņā ar viendabīguma klauzulu, kura minēta Hartas 52. panta 3. punktā un paskaidrojumos attiecībā uz šo dokumentu [49], definēt tvērumu, kāds šīm tiesībām atzīstams šajā gadījumā, atsaucoties uz ECT judikatūru par ECPAK 6. pantu (2. sadaļa).

87. Pirms uzsāku šo analīzi, ir jāsniedz viens precizējums. Iesniedzējtiesa jau ir izslēgusi – pēc manām domām, pamatoti, – to, ka tiesības klusēt pašas par sevi varētu pamatot kādas personas atteikšanos ierasties uz uzraudzības iestādes noteiktu uzklausīšanu vai nepamatotu kavēšanos ierasties uz šādu uzklausīšanu; tas tā ir, neskarot šīs tiesas iespēju novērtēt, vai un kādā mērā šo atteikšanos var pamatot ar apstākli, ka ieinteresētā persona nav saņēmusi garantijas, ka tiks ievērotas tās tiesības klusēt. Šī iemesla dēļ mana analīze attieksies tikai uz tādu faktisko apstākļu gadījumu, kad ir notikusi atteikšanās atbildēt uz minētās iestādes jautājumiem.

1) Tiesības klusēt Tiesas judikatūrā

88. Kā man zināms, Tiesa par tiesību klusēt tvērumu ir izteikusies tikai konkurences tiesību jomā.

89. Jebkādas šīs judikatūras analīzes sākumpunkts ir juridiski nozīmīgais spriedums *Orkem* /Komisija [50].

90. Lietā, kurā ir pasludināts šis spriedums, prasītāja sabiedrība bija izvirzījusi vienu pamatu, kas bija pamatots ar argumentu, saskaņā ar kuru informācijas pieprasījums, ko Komisija tai bija nosūtījusi pēc pārbaudes attiecībā uz minētās sabiedrības iespējamu līdzdalību saskaņotos nolīgumos vai darbībās, šai sabiedrībai lika atzīt sevi par vainīgu, atzīstoties, ka tā ir pārkāpusi konkurences noteikumus. Atbildot uz šo argumentu, Tiesa vispirms norādīja, ka, pirmām kārtām, Kopienas tiesību sistēmā nepastāv šādas tiesības un, otrām kārtām, pastāv "pienākums aktīvi sadarboties", kas ir saistošs uzņēmumiem, uz kuriem attiecas izmeklēšana nolūkā noteikt, vai tie ir izdarījuši konkurences tiesību pārkāpumu. Pēc tam Tiesa uzskatīja, ka Komisijas izmeklēšanas pilnvarām tomēr ir iespējams atzīt dažus ierobežojumus saistībā ar nepieciešamību ievērot uzņēmumu tiesības uz aizstāvību, lai nodrošinātu, ka šīs tiesības nevar tikt neatgriezeniski aizskartas iepriekšējas izmeklēšanas procedūrās, kurām var būt izšķiroša loma, sagatavojot

[48] Iesniedzējtiesa un dažas ieinteresētās puses pamatoti atgādina, ka Tiesa jau ir apstiprinoši atbildējusi uz jautājumu par to, vai procesam attiecībā uz prasītāju pamatlietā un sodam, kas tam var tikt piemērots par vienotā dokumenta 187.*bis* panta pārkāpumu, ir krimināltiesisks raksturs sprieduma *Bonda* judikatūras izpratnē. Skat. spriedumu, 2018. gada 20. marts, *Di Puma* un *Zecca* (C-596/16 un C-597/16, EU:C:2018:192, 38. punkts).

[49] Skat. šo secinājumu 50. punktu.

[50] Spriedums, 1989. gada 18. oktobris (374/87, EU:C:1989:387).

pierādījumus par šo uzņēmumu rīcības prettiesiskumu [51]. Šos ierobežojumus Tiesa ir noteikusi šādi: "Lai gan [..] Komisijai ir tiesības noteikt uzņēmumam pienākumu iesniegt visu nepieciešamo informāciju par faktiem, kura tam var būt zināma, un vajadzības gadījumā tai iesniegt ar šo informāciju saistītos dokumentus, kas ir tā rīcībā, pat ja tos var izmantot, lai konstatētu ar konkurenci nesaderīgu rīcību, kuru ir īstenojis šis vai kāds cits uzņēmums, tā tomēr nevar [..] uzņēmumam uzlikt pienākumu sniegt atbildes, ar kurām tam būtu jāatzīst pārkāpuma, kas Komisijai ir jāpierāda, esamība." [52]

91. Kā norāda iesniedzējtiesa, no turpmāk pasludinātajiem spriedumiem izriet, ka to, kā ir definēti šie ierobežojumi, Tiesa nav būtiski mainījusi [53]. Gluži pretēji, tā ir uzskatījusi, ka šādi noteiktais tiesību klusēt tvērums atbilst Hartas 47. un 48. pantam tā apstākļa dēļ, ka prasība nodrošināt konkurences tiesību efektivitāti liek līdzsvarot tiesības klusēt un sabiedrības intereses, kas ir konkurences tiesību pārkāpumu izmeklēšanas pamatā [54]. Proti, tādu tiesību klusēt atzīšana, kas ietvertu arī visus jautājumus tikai par faktiem ("absolūtas tiesības klusēt"), šīs tiesas ieskatā, pārsniegtu to, kas ir nepieciešams, lai aizsargātu uzņēmumu tiesības uz aizstāvību, un būtu neattaisnots šķērslis Komisijas pienākuma nodrošināt, ka iekšējā tirgū tiek ievērotas konkurences normas, izpildei. Tāpat saskaņā ar šo judikatūru nekas neliedzot uzņēmumam, kas ir atbildējis uz jautājumiem tikai par faktiem, turpmāk administratīvajā procesā vai procesā Savienības tiesā pierādīt, ka tā atbildēs izklāstītajiem faktiem ir cita nozīme nekā Komisijas noteiktā.

92. Rezumējot, Tiesas ieskatā, tiesības klusēt neietver atbildes uz jautājumiem par faktiem, ar nosacījumu, ka to mērķis nav iegūt attiecīgā uzņēmuma atzīšanos tā pārkāpuma izdarīšanā, kuru izmeklē Komisija. Citiem vārdiem, kā Tiesa ir precizējusi spriedumā *Limburgse Vinyl Maatschappij* u.c./Komisija, ar šīm tiesībām paredzētā aizsardzība prasa noteikt, vai atbilde no uzņēmuma, kam ir adresēti jautājumi, *būtībā ir līdzvērtīga* pārkāpuma atzīšanai [55].

93. Ja tas tā nav, tad atbildi uzskata par "[tikai] faktisku" [56] vai "tikai faktiska rakstura" [57] atbildi un tādējādi tā neietilpst tiesību klusēt piemērošanas jomā, pat ja attiecīgā uzņēmuma atbildi *var izmantot tam, lai attiecībā pret šo uzņēmumu pierādītu konkurences noteikumu pārkāpuma esamību*.

94. Rakstveida apsvērumos Itālijas valdība būtībā apgalvo, ka šo judikatūru pēc analoģijas var piemērot, nosakot fizisku personu tiesību klusēt tvērumu administratīvos procesos ar mērķi atklāt tirgus ļaunprātīgu izmantošanu. It īpaši prasība garantēt efektivitāti tādām atvasināto tiesību normām, ar kurām nosaka pienākumu sodīt par šādu ļaunprātīgu izmantošanu kā

[51] Spriedums, 1989. gada 18. oktobris, *Orkem*/Komisija (374/87, EU:C:1989:387, 27.–33. punkts).

[52] Spriedums, 1989. gada 18. oktobris, *Orkem*/Komisija (374/87, EU:C:1989:387, 34. un 35. punkts).

[53] Skat. it īpaši spriedumus, 2001. gada 20. februāris, *Mannesmannröhren-Werke*/Komisija (T-112/98, EU:T:2001:61, 65. punkts); 2002. gada 15. oktobris, *Limburgse Vinyl Maatschappij* u.c./Komisija (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, no C-250/99 P līdz C-252/99 P un C-254/99 P, EU:C:2002:582, 273. punkts); 2006. gada 29. jūnijs, Komisija/*SGL Carbon* (C-301/04 P, EU:C:2006:432, 41. punkts); 2009. gada 24. septembris, *Erste Group Bank* u.c./Komisija (C-125/07 P, C-133/07 P un C-137/07 P, EU:C:2009:576, 271. punkts), kā arī 2007. gada 25. janvāris, *Dalmine*/Komisija (C-407/04 P, EU:C:2007:53, 34. punkts).

[54] Skat. it īpaši spriedumus, 2001. gada 20. februāris, *Mannesmannröhren-Werke*/Komisija (T-112/98, EU:T:2001:61, 66. un 78. punkts); 2006. gada 29. jūnijs, Komisija/*SGL Carbon* (C-301/04 P, EU:C:2006:432, 49. punkts); 2010. gada 28. aprīlis, *Amann & Söhne* un *Cousin Filterie*/Komisija (T-446/05, EU:T:2010:165, 326. un 328. punkts), kā arī 2014. gada 14. marts, *Buzzi Unicem*/Komisija (T-297/11, EU:T:2014:122, 60. un 62. punkts).

[55] Spriedums, 2002. gada 15. oktobris (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, no C-250/99 P līdz C-252/99 P un C-254/99 P, EU:C:2002:582, 273. punkts). Šajā nozīmē skat. ģenerāladvokāta N. Vāla [*N. Wahl*] secinājumus lietā *HeidelbergCement*/Komisija (C-247/14 P, EU:C:2015:694, 154. punkts).

[56] Spriedums, 2006. gada 14. decembris, *Raiffeisen Zentralbank Österreich* u.c./Komisija (no T-259/02 līdz T-264/02 un T-271/02, EU:T:2006:396, 539. punkts).

[57] Spriedums, 2001. gada 20. februāris, *Mannesmannröhren-Werke*/Komisija (T-112/98, EU:T:2001:61, 77. punkts).

Direktīvas 2003/6 14. pants un Regulas Nr. 596/2014 30. pants, minētās valdības ieskatā, liekot noteikt tiesību klusēt tvērumu, līdzsvarojot šīs tiesības un sabiedrības intereses nodrošināt finanšu tirgu integritāti un stiprināt ieguldītāju uzticību šiem tirgiem [58].

95. Es nevaru piekrist šai nostājai.

96. Šī judikatūra, kas ir izstrādāta attiecībā uz uzņēmumiem, par kuriem tiek veikta izmeklēšana par konkurences tiesību pārkāpumiem, acīmredzami attiecas tikai uz *juridiskām personām*, kā to turklāt norāda iesniedzējtiesa. Proti, uzņēmumi un uzņēmumu apvienības ir vienīgie Savienības konkurences tiesību subjekti, kā arī vienīgie, kam Komisija var piemērot naudas sodus par LESD 101. un 102. panta pārkāpumu [59]. Savukārt man šķiet, ka jautājumu par fizisku personu tiesību klusēt tvērumu Tiesa līdz šim vēl nav vērtējusi.

2) Tiesības klusēt ECT judikatūrā

97. Ja nekļūdos, atšķirībā no Tiesas ECT nekad nav izteikusies par juridiskas personas iespēju atsaukties uz tiesībām klusēt pret šo personu vērstā kriminālprocesā vai administratīvajā procesā, kura iznākumā nosaka krimināltiesiska rakstura sodus. Citiem vārdiem, šo tiesību tvērums, kā tas vispārīgi definēts nākamajos punktos, līdz šim ir ticis atzīts tikai attiecībā uz *fiziskām personām* [60].

98. Tas ļoti skaidri izriet no veida, kādā ECT ir raksturojusi tiesību klusēt un tiesību neliecināt pret sevi, kas ir tiesību klusēt sastāvdaļa, jēgu. Proti, šī jēga, ECT ieskatā, attiecas uz personu, kurām ir izvirzīta "apsūdzība krimināllietā", aizsardzību pret ļaunprātīgu piespiešanu no iestāžu puses. Šīs tiesas ieskatā, šādas aizsardzības uzdevums ir novērst tiesas kļūdas un nodrošināt ECPAK 6. pantā [61] paredzēto rezultātu, un it īpaši nodrošināt to, lai apsūdzības argumentācija krimināllietā tiek pamatota, iztiekot bez pierādījumiem, kas no apsūdzētā iegūti *pretēji viņa gribai* – ar piespiešanu vai ietekmēšanu. Formulējumu "pretēji viņa gribai" pastiprina precizējums, saskaņā ar kuru tiesības neliecināt pret sevi "galvenokārt attiecas uz to, ka tiek respektēta apsūdzētās personas vēlme klusēt" [62].

99. Citiem vārdiem, kā Komisija ir paudusi rakstveida apsvērumos, cieņa pret personu un pret tās brīvību izteikt savu vēlmi klusēt, novēršot valsts iestāžu izdarītu spiedienu uz šīs personas pausto vēlmi, ir tiesību klusēt, kā to paredzējusi ECT, mērķu pamatā. Līdz ar to šī tiesa aplūkojamās tiesības uzskata par personas cieņas sastāvdaļu, kā to pamatoti norādījis tiesnesis Martenss [*Martens*] savā atšķirīgajā viedoklī, kurš pievienots spriedumam *Saunders* pret Apvienoto Karalisti un kurā ir precizēts, ka ECT, šķiet, bija pievienojusies viedoklim, saskaņā ar kuru "*cilvēka cieņas un brīvības ievērošana* prasa, lai ikvienam aizdomās turētajam būtu pilnīga brīvība

[58] Skat. Direktīvas 2003/6 2. apsvērumu un Regulas Nr. 596/2014 2. apsvērumu.

[59] Skat. arī ģenerāladvokāta L. A. Hēlhuda [*L. A. Geelhoed*] secinājumus lietā Komisija/*SGL Carbon* (C-301/04 P, EU:C:2006:53, 63. punkts).

[60] Šajā nozīmē skat. Wils W., "Self-Incrimination in EC Antitrust Enforcement: A Legal and Economic Analysis", *World Competition, Law and Economics Review*, 26. sēj., Nr. 4, 2003, 577. lpp.; un Oliver P., "Companies and their Fundamental Rights: a Comparative Perspective", *International and Comparative Law Quarterly*, Wolters Kluwer, 64. sēj., Nr. 3, 2015, 686. lpp. Kā ir uzsvērušas dažas ieinteresētās puses šajā lietā, šādu pašu interpretāciju Savienības likumdevējs turklāt ir devis Parlamenta un Padomes Direktīvā (ES) 2016/343 (2016. gada 9. marts) par to, lai nostiprinātu konkrētus nevainīguma prezumpcijas aspektus un tiesības piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā krimināprocesā (OV 2016, L 65, 1. lpp.), ar kuras 7. pantu ir aizsargātas "tiesības klusēt" un "tiesības neliecināt pret sevi". Skat. it īpaši tās 13. apsvērumu, saskaņā ar kuru "ar šo direktīvu atzīst, ka fizisko personu un juridisko personu nevainīguma prezumpcijas konkrētu aspektu dažādās vajadzības un aizsardzības līmeņi ir atšķirīgi. Attiecībā uz fiziskām personām šāda aizsardzība ir atspoguļota [ECT] vispāratzītajā judikatūrā. Tomēr Tiesa ir atzinusi, ka tiesības, kas izriet no nevainīguma prezumpcijas, uz juridiskām personām neattiecas tādā pašā veidā kā uz fiziskām personām".

[61] ECT spriedums, 1996. gada 8. februāris, *Murray* pret Apvienoto Karalisti (CE:ECHR:1996:0208JUD001873191, 45. punkts).

[62] ECT spriedums, 1996. gada 17. decembris, *Saunders* pret Apvienoto Karalisti (CE:ECHR:1996:1217JUD001918791, 69. punkts).

izlemt, kāda būs viņa attieksme pret apsūdzībām, kas pret viņu celtas"[63] [64]. Šajos apstākļos tvērums, ko šī tiesa piešķīrusi tiesībām klusēt, tāds, kāds tas ir, nešķiet pārnesams attiecībā uz juridiskām personām[65].

100. Ņemot vērā tvērumu, ko ECT atzīst fizisku personu tiesībām klusēt, vispirms ir jāatgādina, ka, šīs tiesas ieskatā, minētās tiesības attiecas uz personu, kurām ir izvirzīta apsūdzība krimināllietā, aizsardzību pret *ļaunprātīgu piespiešanu* no iestāžu puses.

101. No tā izriet, ka, vērtējot to, vai ir ticis pārkāpts ECPAK 6. pants, ECT vispirms uzdod jautājumu par konstatētu piespiešanu, lai iegūtu pierādījumus, un pēc tam pārbauda, vai šāda piespiešana ir kvalificējama kā ļaunprātīga. Tā savā judikatūrā ir identificējusi vairākas situācijas, kuru raksturs rada bažas par ļaunprātīgas piespiešanas esamību un no kurām pirmā bija "situācija ar aizdomās turēto, kas, saņēmis draudus par sodu, ja neliecinās, vai nu liecina, vai nu tiek sodīts par atteikšanos liecināt"[66]. Lai pārliecinātos, vai šīm bažām ir faktisks pamats, ECT vērtē piespiešanas raksturu un pakāpi, kā tos atklāj soda par atteikšanos atbildēt veids un smagums[67], un pienācīgu garantiju esamību aplūkojamajā procesā[68].

102. ECT tomēr ir vairākkārt norādījusi, ka jebkāda veida tiešs spiediens attiecībā uz apsūdzēto, kas liktu viņam izteikt apsūdzošus paziņojumus pret viņa gribu, nav tāds, ka izraisītu ECPAK 6. panta pārkāpumu. Proti, tā kā tiesības klusēt, šīs tiesas ieskatā, nav absolūtas[69], iestāžu piemērotās piespiešanas pakāpe ir nesaderīga ar šo tiesību normu, ja tās rezultātā šīm tiesībām ir atņemta pati būtība[70]. Izšķirīgi šādā vērtējumā, ECT ieskatā, ir tas, kā kriminālprocesā tiek *izmantoti* piespiešanas rezultātā gūtie elementi[71] gan paša procesa kontekstā, gan ārpus šī konteksta[72].

103. Šis pēdējais kritērijs it īpaši ļauj noteikt spiediena iespējami ļaunprātīgo raksturu, kad apsūdzētajam uzdotie jautājumi attiecas uz *faktiem*. Šai problemātikai ECT pirmo reizi pievērsās lietā *Saunders* pret Apvienoto Karalisti. Atbildot uz Lielbritānijas valdības izvirzīto argumentu, saskaņā ar kuru tiesības neliecināt pret sevi šīs lietas apstākļos nebija piemērojamas, jo prasītājam nebija pienākuma sniegt pret sevi liecinošas atbildes, ECT vispirms paziņoja, ka tiesības klusēt "nebūtu saprātīgi sašaurināt tikai līdz pārkāpuma atzīšanai vai piezīmēm, ar kurām tās tiek tieši

63 ECT spriedums, 1996. gada 17. decembris, *Saunders* pret Apvienoto Karalisti (CE:ECHR:1996:1217JUD001918791), tiesneša Martensa atšķirīgā viedokļa, kuram piekrīt tiesnesis Kūris, 9. un 10. punkts.

64 Mans izcēlums.

65 Turklāt no ECT judikatūras par citām pamattiesībām var secināt, ka šī tiesa reizēm nošķir, pirmām kārtām, fiziskām personām piešķirtas aizsardzības līmeni un, otrām kārtām, juridiskām personām piešķirtas aizsardzības līmeni. Tam klasisks piemērs ir spriedums *Niemitz* pret Vāciju (ECT, 1992. gada 16. decembris, CE:ECHR:1992:1216JUD001371088), kurā šī tiesa nosprieda, ka policijas veikta kratīšana neatkarīga advokāta kabinetā, kurā viņš dzīvoja, ir uzskatāma par viņa "mājokļa" miera traucēšanu. Tomēr šī tiesa norādīja, ka valstu iejaukšanās tiesības atbilstoši ECPAK 8. panta 2. punktam var būt plašākas "attiecībā uz uzņēmējdarbības vai tirdzniecības telpām vai darbībām nekā citos gadījumos" (31. punkts). Ir jānorāda, ka 2015. gada 18. jūnija spriedumā *Deutsche Bahn* u.c./Komisija (C-583/13 P, EU:C:2015:404) Tiesa balstījās uz šo judikatūru, lai apstiprinātu Vispārējās tiesas vērtējumu, saskaņā ar kuru iepriekšējas tiesas atļaujas neesamība pati par sevi nevar izraisīt tāda pārbaudes pasākuma nelikumību, ko Komisija veikusi, īstenojot savas izmeklēšanas pilnvaras konkurences jomā (20.–25. punkts).

66 ECT spriedums, 2016. gada 13. septembris, *Ibrahim* un citi pret Apvienoto Karalisti (CE:ECHR:2016:0913JUD005054108, 267. punkts).

67 ECT spriedums, 2000. gada 21. decembris, *Heaney* un *McGuinness* pret Īriju (CE:ECHR:2000:1221JUD003472097, 53. punkts) (brīvības atņemšanas sods uz sešiem mēnešiem).

68 ECT spriedums, 2007. gada 29. jūnijs, *O'Halloran* un *Francis* pret Apvienoto Karalisti (CE:ECHR:2007:0629JUD001580902, 59. punkts).

69 Skat. it īpaši ECT spriedumu, 2000. gada 21. decembris, *Heaney* un *McGuinness* pret Īriju (CE:ECHR:2000:1221JUD003472097, 47. punkts).

70 ECT spriedums, 1996. gada 8. februāris, *Murray* pret Apvienoto Karalisti (CE:ECHR:1996:0208JUD001873191, 49. punkts).

71 ECT spriedums, 1996. gada 17. decembris, *Saunders* pret Apvienoto Karalisti (CE:ECHR:1996:1217JUD001918791, 71. punkts).

72 ECT spriedums, 2004. gada 8. aprīlis, *Weh* pret Austriju (CE:ECHR:2004:0408JUD003854497, 42.–44. punkts).

apšaubītas", un pēc tam precizēja, ka "liecība, kas iegūta piespiešanas rezultātā un kas uzreiz nešķiet apsūdzoša, – piemēram, piezīmes, kuras attaisno to autoru, vai *tikai informācija par faktu jautājumiem* – vēlāk kriminālprocesā var tikt izmantota apsūdzības atbalstam"[73][74].

104. Šajā ziņā būtiski precizējumi vēlāk tika sniegti spriedumā *Corbet* pret Franciju. Proti, pēc tam, kad ECT bija konstatējusi piespiešanas esamību, kā arī to, ka apsūdzēto izteikumi nav pret sevi liecinoši, tā attiecībā uz paziņojumiem par faktiem, kas gūti piespiešanas rezultātā, uzskatīja, ka, lai tiktu pārkāpts ECPAK 6. pants, ir nepieciešams, lai šie paziņojumi "ietekmētu notiesājošo spriedumu vai sodu"[75]. Man šķiet – ņemot vērā to, ka izteicieni, kas raksturīgi krimināllietām, ir pamatoti vienīgi ar šīs lietas faktisko apstākļu īpatnībām, šis princips ir jāuzskata par tādu, kas ir piemērojams arī tad, ja šie paziņojumi ir ietekmējuši *notiesāšanu vai sodu, kas piespriests* tāda administratīvā procesa rezultātā, kurš attiecas uz krimināllietu ECPAK 6. panta izpratnē.

105. Turklāt ECT ir precizējusi, ka tiesību klusēt tvērumu nevar sašaurināt, tās līdzsvarojot ar sabiedriska rakstura interesēm. Šāds virziens tiek izmantots kopš sprieduma *Saunders* pret Apvienoto Karalisti, kurā ECT noraidīja valdības nostāju, saskaņā ar kuru būtiskās sabiedrības intereses, lai tiktu izmeklēta krāpšana sabiedrību jomā un sodīti vainīgie, var pamatot to, ka tiesības neliecināt pret sevi apsūdzētajam netiek atzītas[76].

106. Līdz ar to fizisku personu tiesības klusēt tādos administratīvajos procesos, kuru iznākumā var piespriest krimināltiesiska rakstura sodu, kā tas ir pamatlietā, ietver arī atbildes uz jautājumiem par faktiem, kas ne obligāti nozīmē vainas atzīšanu, ar nosacījumu, ka tās ir ietekmējušas pieņemtā lēmuma pamatojumu vai šī procesa iznākumā piespriesto sodu. Aplūkojamā nodarījuma izmeklēšanas pamatā esošajām sabiedrības interesēm nav nozīmes šī tvēruma noteikšanā.

107. Šajā ziņā ir jāpieņem nostāja par argumentu, kuru Komisija ir iztirzājusi gan savos rakstveida apsvērumos, gan tiesas sēdē un saskaņā ar kuru princips, kas izriet no ECT virspalātas pieņemtā sprieduma lietā *Jussila* pret Somiju (turpmāk tekstā – "spriedums *Jussila*")[77][78], kuru Eiropas Savienības Vispārējā tiesa ir piemērojusi spriedumā *Schindler Holding Ltd* u.c./Komisija[79], tiesības klusēt tādās jomās kā tirgus ļaunprātīga izmantošana ļaujot piemērot "mēreni" un tādējādi šīm tiesībām esot tikpat ierobežots tvērums kā tiesībām, kas Tiesas judikatūrā ir atzītas juridiskām personām pret konkurenci vērstu darbību jomā.

108. Ir jāatgādina, ka šajā lietā ECT bija celta prasība par ECPAK 6. panta saderību ar to, ka nenotika tiesas sēde apelācijas procesā saistībā ar Somijas nodokļu inspekcijas nolemtu nodokļu palielinājumu. Šajā gadījumā ECT nostiprināja principu, saskaņā ar kuru starp visiem procesiem, kuru iznākumā piemēro sodus, kas kvalificējami kā krimināls odi saskaņā ar ECPAK 6. pantu, ir

[73] ECT spriedums, 1996. gada 17. decembris, *Saunders* pret Apvienoto Karalisti (CE:ECHR:1996:1217JUD001918791, 71. punkts).

[74] Mans izcēlums.

[75] ECT spriedums, 2015. gada 19. marts, *Corbet* un citi pret Franciju (CE:ECHR:2015:0319JUD000749411, 34. punkts).

[76] ECT spriedums, 1996. gada 17. decembris, *Saunders* pret Apvienoto Karalisti (CE:ECHR:1996:1217JUD001918791, 74. punkts). Lai arī ir taisnība, ka šķiet – šādu līdzsvarošanu ECT ir apstiprinājusi 2006. gada 11. jūlija spriedumā *Jalloh* pret Vāciju (CE:ECHR:2006:0711JUD005481000, 117. punkts), tāpat ir taisnība, ka 2016. gada 13. septembra spriedumā *Ibrahim* un citi pret Apvienoto Karalisti (CE:ECHR:2016:0913JUD005054108, 252. punkts) tiek noteiktas robežas apstākļiem, kādos ir ļauts ņemt vērā sabiedrības intereses, ar apstākļiem, kas ir saistīti ar tādu nodarījumu izmeklēšanu, kas attiecas uz tādiem īpaši jūtīgiem jautājumiem kā terorisms vai citi smagi noziegumi.

[77] ECT spriedums, 2006. gada 23. novembris, *Jussila* pret Somiju (CE:ECHR:2006:1123JUD007305301).

[78] Lasot Komisijas rakstveida apsvērumus, šķiet, ka šis arguments ir izvirzīts saistībā ar piedāvāto interpretāciju, saskaņā ar kuru ECT judikatūra attiecībā uz tiesībām klusēt tiek piemērota fiziskām personām, savukārt Tiesas judikatūra – tikai juridiskām personām. Es uzskatu, ka šis arguments ir jāvērtē atsevišķi.

[79] Spriedums, 2011. gada 13. jūlijs (T-138/07, EU:T:2011:362, 52. punkts).

jāveic nošķīrums starp procesiem un sodiem, kuri attiecas uz "krimināltiesību kodolu" un kuri ir "apmelnojoši" attiecībā uz personām, uz ko tie attiecas, un tiem procesiem un sodiem, kuri ir ārpus šī kodola. Proti, atgādinājusi, ka ECT atzītā jēdziena "apsūdzība krimināllietā" autonomā interpretācija bija izraisījusi to, ka ECPAK 6. panta krimināltiesiskā sadaļa tiek pakāpeniski paplašināta, attiecinot to uz nozarēm, kuras formāli neietilpst tradicionālajās krimināltiesību kategorijās, ECT precizēja, ka attiecībā uz kategorijām, kuras neietilpst krimināltiesību kodolā, ar ECPAK 6. panta krimināltiesisko sadaļu saistītās garantijas "nav katrā ziņā jāpiemēro visā stingrībā" [80].

109. Tā kā tiesības klusēt ir šo garantiju daļa, varētu apgalvot, ka ECT atzītais šo tiesību tvērums ir atkarīgs no tā, vai ECPAK 6. panta piemērošanas joma ietilpst krimināltiesību kodolā, un tādējādi gadījumā, ja tas tā nav, šis tvērums ir jāuzskata par šaurāku un tam tādējādi jāatbilst tvērumam, kas šīm tiesībām ir atzīts Tiesas judikatūrā pret konkurenci vērstu darbību jomā.

110. Manuprāt, šim argumentam šajā lietā nevar piekrist, ciktāl spriedumā *Grande Stevens* un citi pret Itāliju ECT jau ir uzskatījusi, ka sodi, ko Itālijas likumdevējs pieņēma, transponējot Direktīvu 2003/6, ietilpst krimināltiesību kodolā, jo to apmelnojošais raksturs izriet no apstākļa, ka tie varēja kaitēt attiecīgo personu profesionālajai reputācijai un uzticamībai [81].

111. Katrā ziņā man ir šaubas par pašu iespēju atsaukties uz principu, kas izriet no sprieduma *Jussila*, lai pamatotu tiesību klusēt tvēruma šaurāku interpretāciju.

112. Vispirms ir jāuzsver – lai arī Vispārējā tiesa faktiski ir piemērojusi šo principu dažos gadījumos [82], Tiesa to nekad nav izmantojusi, lai arī ģenerāladvokāti Tiesu tā rīkoties ir aicinājuši trīs reizes [83].

113. Turklāt nedrīkst aizmirst, ka tā piemērošana ir divkārši ierobežota. Pirmkārt, lai gan ir taisnība, ka šā sprieduma 43. punktā ir vispārīga atsauce uz "garantijām, ko sniedz 6. panta krimināltiesiskā sadaļa," ir arī jānorāda, ka ECT turpmākā judikatūra ir skaidri ļāvusi saprast, ka ECPAK 6. panta krimināltiesiskās sadaļas mazāk stingrā piemērošana attiecas tikai uz *dažām* no šīm garantijām. Piemēram, spriedumā *Kammerer* pret Austriju šī tiesa uzskatīja, ka spriedumā *Jussila* izmantotā pieeja "neattiecas vienīgi uz jautājumu par tiesas sēdes nenotikšanu, bet gan *to var attiecināt* arī uz citām procesuālajām garantijām, uz kurām attiecas 6. pants, tādām kā, piemēram, šajā lietā apsūdzētā klātbūtne tiesas sēdē" [84] [85]. Ņemot vērā šo apsvērumu, man šķiet apšaubāmi, ka ir iespējams atzīt mazāk stingru piemērošanu tādai garantijai kā tiesības klusēt, kuras saskaņā ar ECT judikatūru ir "pamatā lietas taisnīgas izskatīšanas jēdzienam". Otrkārt, es pilnīgi piekrītu interpretācijai, saskaņā ar kuru no sprieduma *Jussila* izrietošais princips neietver apspriežamās garantijas atcelšanu vai tvēruma ierobežošanu, bet gan vienīgi *aizstāj* to ar tiesību

[80] ECT spriedums, 2006. gada 23. novembris, *Jussila* pret Somiju (CE:ECHR:2006:1123JUD007305301, 43. punkts).

[81] ECT spriedums, 2014. gada 4. marts, *Grande Stevens* un citi pret Itāliju (CE:ECHR:2014:0304JUD001864010, 122. punkts).

[82] Līdztekus šo secinājumu 107. punktā minētajam spriedumam – spriedumi, 2013. gada 13. septembris, *Total*/Komisija (T-548/08, nav publicēts, EU:T:2013:434, 183.–185. punkts), un 2014. gada 11. jūlijs, *Sasol* u.c./Komisija (T-541/08, EU:T:2014:628, 206.–208. punkts).

[83] Ģenerāladvokātes E. Šarpstones [*E. Sharpston*] secinājumi lietā *KME Germany* u.c./Komisija (C-272/09 P, EU:C:2011:63, 67. punkts); ģenerāladvokāta P. Mengoci [*P. Mengozzi*] secinājumi lietā *Elf Aquitaine*/Komisija (C-521/09 P, EU:C:2011:89, 30. un 31. punkts), kā arī ģenerāladvokātes J. Kokotes [*J. Kokott*] secinājumi lietā *Schindler Holding* u.c./Komisija (C-501/11 P, EU:C:2013:248, 25.–27. punkts).

[84] ECT spriedums, 2010. gada 12. maijs, *Kammerer* pret Austriju (CE:ECHR:2010:0512JUD003243506, 27. punkts) (brīvs tulkojums). Šajā nozīmē skat. arī ECT spriedumu, 2014. gada 10. jūlijs, *Marčan* pret Horvātiju (CE:ECHR:2014:0710JUD004082012, 35. punkts).

[85] Mans izcēlums.

uz lietas taisnīgu izskatīšanu aizsardzības alternatīviem veidiem [86] [87]. Proti, šajā spriedumā tas, ka nepastāv ECPAK 6. panta pārkāpums, tika secināts, veicot *kontekstuālu* vērtējumu attiecībā uz jautājumu, vai tiesiskās problēmas, kuru skatīšana tiesai bija uzdota, bija tādas, kuru dēļ var izņēmuma kārtā ļaut valsts iestādēm noraidīt lūgumu rīkot tiesas sēdi.

114. No tā izriet, ka ar principu, kurš ieviests ar spriedumu *Jussila*, to, ka uz atbildēm uz uzraudzības iestādes jautājumiem par faktiem, kas kalpo pārkāpuma esamības pierādīšanai, neattiecas tiesības klusēt, varētu pamatot vienīgi tad, ja tādā gadījumā ir piemērojami tiesību uz lietas taisnīgu izskatīšanu aizsardzības alternatīvi veidi, un tas būtu jāpārbauda, veicot kontekstuālu vērtējumu.

115. Šis otrais apsvērums, manuprāt, ir derīgs arī tam, lai izslēgtu to, ka būtu atbilstīgs spriedums *A. Menarini Diagnostics s.r.l.* pret Itāliju (turpmāk tekstā – "spriedums *Menarini*") [88], uz ko arī Komisija šajā kontekstā atsaucās saistībā ar līdzīgu principu, kurš tajā ir izteikts un saskaņā ar kuru, "lai gan [atšķirības starp administratīvo procesu un kriminālprocesu termina šaurā nozīmē] neatbrīvo dalībvalstis no pienākuma ievērot visas ar 6. panta krimināltiesisko sadaļu sniegtās garantijas, tās tomēr var ietekmēt šo garantiju piemērošanas kārtību" [89]. Noliedzošā atbilde, ko ECT šajā spriedumā sniedza attiecībā uz iespējamu pārkāpumu ikvienas personas tiesībām uz taisnīgu tiesu iestādē ar neierobežotu kompetenci saistībā ar pārbaudi, ko Itālijas administratīvā tiesa bija veikusi attiecībā uz valsts konkurences iestādes lēmumiem, būtībā bija pamatota ar apstākli, ka, lai gan Itālijas tiesiskais regulējums un judikatūra mudina administratīvo tiesu veikt tikai parastu tiesiskuma pārbaudi, Valsts Padome attiecīgās *lietas apstākļos* bija veikusi neierobežotas kompetences pārbaudi [90].

116. Līdz ar to es uzskatu, ka ne principu, kas izriet no sprieduma *Jussila*, ne principu, kas izriet no sprieduma *Menarini*, nevar izmantot, lai pamatotu argumentu, saskaņā ar kuru fizisku personu tiesību klusēt tvērumam administratīvos procesos, kuru iznākumā var piemērot krimināltiesiska rakstura sodu, ir jābūt tikpat ierobežotam kā tad, ja šīs tiesības ir attiecinātas uz juridiskām personām saskaņā ar Tiesas judikatūru pret konkurenci vērstu darbību jomā.

117. Noslēgumā es uzskatu, ka, ņemot vērā viendabīguma klauzulu, kura minēta Hartas 52. panta 3. punktā, tvērumam, kāds atzīstams fizisku personu tiesībām klusēt, kā tas izriet no Hartas 47. un 48. panta, administratīvajos procesos, kuru iznākumā var uzlikt krimināltiesiska rakstura sodu, ir jāatbilst tvērumam, kas noteikts atbilstīgajā ECT judikatūrā un it īpaši – tad, ja ir runa par atbildēm uz jautājumiem par faktiem, – spriedumā *Corbet* un citi pret Franciju [91].

[86] Skat. Smits C. un Waelbroeck D., "When the Judge Prosecutes, Power Prevails Over Law", citēts: Govaere I., Quick R. un Bronckers M. (izd.), *Trade and Competition Law in the EU and Beyond*, Edward Elgar Publishing, 2011, 452. lpp.

[87] Man šķiet, ka tas ir rezumēts sprieduma 42. punkta pēdējā teikumā, kas ir formulēts šādi: "Še [..] pirms visa ir jāņem vērā taisnīguma princips, kas ir nostiprināts 6. pantā, kura nozīme ir fundamentāla [..]."

[88] ECT spriedums, 2011. gada 27. septembris, *A. Menarini Diagnostics s.r.l.* pret Itāliju (CE:ECHR:2011:0927JUD004350908).

[89] ECT spriedums, 2011. gada 27. septembris, *A. Menarini Diagnostics s.r.l.* pret Itāliju (CE:ECHR:2011:0927JUD004350908, 62. punkts).

[90] ECT spriedums, 2011. gada 27. septembris, *A. Menarini Diagnostics s.r.l.* pret Itāliju (CE:ECHR:2011:0927JUD004350908), tiesneša *Sajó* piekrītošs viedoklis. Šajā ziņā skat. Muguet-Poullennec G. un Domenicucci D.P., "Amende infligée par une autorité de concurrence et droit à une protection juridictionnelle effective: les enseignements de l'arrêt Menarini de la CEDH", *Revue Lamy de la concurrence*, Nr. 30, 2012. gada 1. janvāris.

[91] ECT spriedums, 2015. gada 19. marts, *Corbet* un citi pret Franciju (CE:ECHR:2015:0319JUD000749411).

V. Secinājumi

118. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, ierosinu Tiesai uz abiem *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa, Itālija) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbilstoši tam, kā tie tika pārformulēti, atbildēt šādi:

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2003/6/EK (2003. gada 28. janvāris) par iekšējās informācijas ļaunprātīgu izmantošanu un tirgus manipulācijām (tirgus ļaunprātīgu izmantošanu) 14. panta 3. punkta un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 596/2014 (2014. gada 16. aprīlis) par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu (tirgus ļaunprātīgas izmantošanas regula) un ar ko atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2003/6/EK un Komisijas Direktīvas 2003/124/EK, 2003/125/EK un 2004/72/EK 30. panta 1. punkta b) apakšpunkta formulējums pieļauj tādu to interpretāciju, kas ir saderīga ar tiesībām klusēt, kā tas izriet no Hartas 47. un 48. panta, ņemot vērā, ka šie panti ir jāsaprot tādējādi, ka ar tiem dalībvalstīm nav noteikts pienākums sodīt personas, kas atsakās atbildēt uz uzraudzības iestādes jautājumiem, no kuriem varētu izrietēt šo personu atbildība par nodarījumu, ko soda ar krimināltiesiska rakstura administratīvajiem sodiem. Tvērums, kāds atzīstams fizisku personu tiesībām klusēt administratīvajos procesos, kuru iznākumā var uzlikt krimināltiesiska rakstura sodu, atbilstoši viendabīguma klauzulai, kura minēta Pamattiesību hartas 52. panta 3. punktā, ir tvērums, kas izriet no Eiropas Cilvēktiesību tiesas atbilstīgās judikatūras, saskaņā ar kuru šīs tiesības ietver it īpaši atbildes uz jautājumiem par faktiem, ar nosacījumu, ka tās ietekmē notiesāšanu vai piemēroto sodu minēto procesu iznākumā.

[i] Teksta 106. punktā pēc sākotnējās elektroniskās publikācijas ir veikti valodiski labojumi.